

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

**Vyživovací povinnost předků
a potomků**

Zpracoval: Václav Buřič

Vedoucí práce: JUDr. Miroslav Kalný Ph.D.

Plzeň 2018

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen, 2018

Václav Buřič

Poděkování

Chtěl bych poděkovat vedoucímu práce JUDr. Miroslavu Kalnému Ph.D. za jeho podněty, doporučení, a příkladné vedení práce.

Rád bych také poděkoval JUDr. Zdeňku Vlčkovi za jeho čas, ochotu, cenné rady, poznatky a konzultace v průběhu psaní této práce.

V neposlední řadě chci poděkovat Mgr. Janovi Kotasovi za jeho čas a pomoc s průběžnou korekcí práce.

Obsah

1. Úvod	1
2. Pojem vyživovací povinnosti	3
2. 1. Vyživovací povinnost - soukromé a veřejné právo	3
2. 2. Srovnání právní úpravy rodinného práva před a po rekonstrukci soukromého práva	4
2. 3. Druhy vyživovací povinnosti	6
2. 4. Výživné jako pojem	8
2. 5. Výživné a jiné dávky	11
3. Předci a potomci jako subjekty vyživovací povinnosti	14
3. 1. Vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi	14
3. 1. 1. Nezletilé dítě jako subjekt vyživovací povinnosti	15
3. 1. 2. Zletilé dítě jako subjekt vyživovací povinnosti	17
3. 1. 3. Rodič jako subjekt vyživovací povinnosti	17
3. 1. 4. Předci a potomci, respektive ostatní příbuzní jako subjekty vyživovací povinnosti	18
3. 2. Principy určování výživného	19
3. 2. 1. Rozsah výživného	22
3. 2. 1. 1. Odůvodněné potřeby a majetkové poměry oprávněného jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného	24
3. 2. 1. 2. Více osob povinných vůči oprávněnému	26
3. 2. 1. 3. Specifika určování rozsahu výživného mezi rodiči, a dětmi a předky a potomky	27
3. 2. 1. 3. 1. Domněnka příjmu povinného	30
3. 2. 1. 3. 2. Tvorba úspor	32
3. 2. 1. 3. 3. Zálohové výživné	34
3. 2. 2. Společná ustanovení o výživném	35
3. 3. Případy z praxe	37
3. 3. 1. Příklad změny poměrů nezletilého dítěte	38
3. 3. 1. 1. Vyjádření otce	38
3. 3. 1. 2. Rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci	39
3. 3. 1. 3. Odvolání otce	40
3. 3. 1. 4. Rozhodnutí soudu druhého stupně ve věci	40
3. 3. 1. 5. Analýza případu	41
3. 3. 2. Příklad o návrhu o úpravě výchovy a výživy nezletilých dětí v rámci vypjatých vztahů mezi rodiči	42
3. 3. 2. 1. Vyjádření otce	43

3. 3. 2. 2. Jednání a rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci.....	44
3. 3. 2. 3. Analýza případu	44
3. 3. 3. Příklad návrhu na zvýšení výživného na nezletilého syna	45
3. 3. 3. 1. Vyjádření otce	46
3. 3. 3. 2. Doplnění žaloby matkou.....	46
3. 3. 3. 3. Rozšíření žaloby	48
3. 3. 3. 4. Rozhodnutí ve věci	48
4. Procesně-právní úprava určování výživného	51
4. 1. Dohoda o výživném	51
4. 2. Fáze soudního řízení	54
4. 2. 1. Sporné řízení.....	55
4. 2. 1. 1. Zásady sporného řízení.....	55
4. 2. 1. 2. Řízení u soudu prvního stupně.....	56
4. 2. 1. 3. Řízení u soudu druhého stupně	60
4. 2. 2. Nesporné řízení.....	62
4. 2. 2. 1. Zásady nesporného řízení.....	63
4. 2. 2. 2. Řízení u soudu prvního stupně.....	63
5. Vymahatelnost výživného	67
5. 1. Exekuce	67
5. 1. 1. Exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů.....	68
5. 1. 2. Exekuce pozastavením řidičského oprávnění.....	70
6. Závěr	73
7. Resume	75
8. Prameny	77
8. 1. Literatura	77
8. 2. Právní předpisy.....	78
8. 3. Judikatura	78
8. 4. Internetové zdroje.....	79

1. Úvod

Tématem diplomové práce je vyživovací povinnost předků a potomků. Jedná se o jeden z rodinně-právních institutů, který je v dnešní době často užíván a je tedy aktuální. S vyživovací povinností je totiž potřeba spojit další rodinně-právní institut a tím je manželství, resp. jeho zánik. Pokud se podíváme na data z Českého statistického úřadu, tak zjistíme, že rozvodovost v České republice není nízká i přesto, že má v posledních letech poměrně klesající tendenci. „*Soudy České republiky vydaly v roce 2016 rozhodnutí o rozvodu 25,0 tisíc manželství, o 1,1 tisíce méně než v roce 2015. Rozvod se z 58,9 % týkal rodin, kde žily nezletilé děti. Převažovaly v nich rodiny s jedním dítětem (7,5 tisíce) a se dvěma dětmi (6,4 tisíce).*“¹ Ve více než polovině výše uvedených rozvedených manželství se narodilo nejméně jedno nezletilé dítě. To znamená, že předtím než soudy mohly rozhodnout ve věci samotného rozvodu, tak musely vyřešit otázku výživy a výchovy nezletilého dítěte.

Nelze také opomíjet rekonstrukci soukromého práva. V roce 2012 vešel v platnost a následně v roce 2014 nabyl účinnosti zákon č. 89/2012 Sb.² Tímto legislativním aktem nastala změna právní úpravy vyživovací povinnosti, a tak byl derogován zákon č. 94/1963 Sb., ve kterém se právní úprava vyživovací povinnosti do té doby nacházela.³ Institut vyživovací povinnosti společně s ostatní rodinně-právní materií byl přesunut do o.z. V o.z. byla změněna nejen systematika, ale i některá konkrétní ustanovení daného institutu.

Diplomová práce si klade za cíl postihnout nejen hmotně-právní úpravu vyživovací povinnosti, ale i procesně-právní stránku a následně možnost vymahatelnosti vyživovací povinnosti, resp. výživného. To znamená, že práce poskytne celistvý pohled na tuto problematiku, jelikož má autor za to, že pro pochopení materie vyživovací povinnosti nestačí jen obsah hmotného práva, ale je nutné k tomuto přiřadit i procesně-právní předpisy a její vymahatelnost.

---

¹ Pohyb obyvatelstva - rok 2016. *Český statistický úřad* [online]. 2017 [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cris/pohyb-obyvatelstva-rok-2016>.

² V té době znám jako Nový občanský zákoník (NOZ). V práci bude dále užita zkratka "o.z." na základě usnesení civilního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 12. 2. 2014.

³ Zákon č. 94/1963 Sb. je nazýván jako zákon o rodině. V práci bude užita zkratka ZOR.

Hmotně-právní část práce bude věnována nejen definici vyživovací povinnosti, jejímu dělení, obsahu, historii, ale také jednotlivým zákonným ustanovením v o.z. Práce se snaží být obecně spíše prakticky zaměřená, kdy obsahuje popis tří autentických případů z praxe. V těchto praktických případech soudy rozhodovaly o právech a povinnostech subjektů vyživovací povinnosti a slouží jako ilustrace aplikace zákonných ustanovení obecnými soudy, jež jsou obsažena zejména v hmotně-právní části práce.

Procesně-právní část práce bude věnována řízení o určení výživného, tedy postupu soudů a specifické odlišnosti jednotlivých typů řízení, které se odvíjejí od subjektů vyživovací povinnosti.⁴ Konkrétně se jedná popis zásad, které jednotlivá řízení ovlivňují, podmínek podání žaloby či návrhu, na základě čeho soudy rozhodují, z čeho pro své rozhodnutí ve věci vycházejí, obsah rozhodnutí, možnost podání opravných prostředků atp.

Poslední část práce postihne problematiku vymahatelnosti výživného. V zásadě existují dvě možnosti, které oprávnění pro vymožení plnění na povinném mají - soudní výkon rozhodnutí a exekuce. Autor práce vybere tu, dle jeho názoru, lepší z nich, která bude blíže popsána.

V práci budou použity metody komparace a interpretace zákonné úpravy. S pomocí všech dostupných vědeckých zdrojů společně se soudní interpretací práva by byla také poskytnuta kritika možných nejasností zákonné úpravy, ale i rozhodovací praxe obecných soudů.

---

⁴ Existují řízení sporná a nesporná, pro která platí jiný zákonný režim.

2. Pojem vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost je široký pojem. Nejenže v sobě obsahuje vyživovací povinnost mezi předky a potomky, ale také výživné mezi manžely, výživné rozvedeného manžela, výživné a náklady neprovdané matky, a vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými. Všechny tyto instituty spadají do vyživovací povinnosti. Tato povinnost vzniká povinným subjektům ex lege: „*Vyživovací povinnost a jí odpovídající právo na výživné vzniká ze zákona, a to za splnění podmínek, které zákon pro vznik jednotlivých druhů vyživovací povinnosti vyžaduje.*“⁵ Nejprve je ale potřeba tento institut zařadit do kategorie práva.

2. 1. Vyživovací povinnost - soukromé a veřejné právo

Institut vyživovací povinnosti, jež je institutem práva rodinného, patří z hlediska klasifikace práva podle metody právní úpravy do kategorie **soukromého práva**. „*Materie vyživovací povinnosti a práva na výživné spadá systematicky svým účelem do soukromoprávní instituce zaopatření.*“⁶ Učebnice teorie práva zmiňuje tři teorie (zájmovou teorii, teorii subordinace a teorii organickou), podle kterých se právo dělí na soukromé a veřejné. „*V současnosti je uplatňována zejména tzv. teorie organická, podle níž veřejnoprávní povahu mají právní vztahy a je regulující právní normy, v níž jedním z právních subjektů je orgán veřejné moci, který na základě zákona a v jeho mezích (secundum et intra legem) rozhoduje o subjektivních právech a právních povinnostech fyzických a právnických osob. Ostatní právní vztahy a právní normy mají soukromoprávní charakter.*“⁷ Rozdíly mezi soukromým a veřejným právem ale nejsou jednoznačné a ostré. Existují odvětví práva, která v rámci svých právních předpisů na různých místech ve svých ustanoveních vykazují prvky jak soukromoprávní, tak veřejnoprávní, a tak nelze s určitostí říct, že je dané odvětví ryze soukromoprávní či veřejnoprávní.⁸ „*Soukromoprávní metoda regulace se vyznačuje rozsáhlým používáním dispozitivních právních norem, smluvní autonomií právních subjektů atd., což se projevuje i v řešení konfliktů mezi nimi*

⁵ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck), str. 254.

⁶ HRUŠÁKOVÁ, Milana, Zdeňka KRÁLÍČKOVÁ a Lenka WESTPHALOVÁ. Rodinné právo. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. Academia iuris (C.H. Beck), str. 252.

⁷ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 2. rozš. vyd. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2001. ISBN 80-86473-04-x. str. 114-115.

⁸ Příkladem budiž pracovní právo, které vyazuje jak prvky soukromoprávní, tak veřejnoprávní.

*zpravidla třetím subjektem (orgánem veřejné moci) opět na základě zásady dispozitivní. Soukromoprávní vztahy mají převážně majetkový charakter a z tohoto pohledu se sem tradičně řadí občanské, obchodní, rodinné, pracovní a také mezinárodní soukromé a obchodní právo."*⁹ Soukromé právo se tedy vyznačuje dispozitivními právními normami, což se odráží i v úpravě procesních práv a povinností (v rámci soudních řízení), kde je kladen důraz na dohodu mezi stranami.¹⁰ Nadále se tato dispozitivnost odráží i v úpravě hmotně-právních vztahů mezi stranami právních vztahů. Tyto se mohou od normy soukromého práva odchýlit a dohodou si ujednat něco jiného. Tento princip se promítá i do práva rodinného a následně i do vyživovací povinnosti. Ve veřejném právu jsou právní normy zpravidla kogentní a od právní úpravy se tak nelze odchýlit a je nutné se jí striktně držet. „*V praxi ovšem normy kogentní zcela převažují v právu veřejném a jsou pro ně typické, kdežto normy dispozitivní zcela převažují v právu soukromém (zejména občanském a obchodním) a jsou pro ně typické. Lze tedy říci, že právo veřejné je svým obecným charakterem, i když ne výlučně, právem kogentním, kdežto právo soukromé, i když ani ono ne výlučně, právem dispozitivním.*"¹¹ I zde lze dát příklad v rámci procesně-právních norem. Řízení, jež je povahou veřejnoprávní¹², je ovlivňováno jinými zásadami a soud strany nevede a ani nemůže vést ke smíru.

2. 2. Srovnání právní úpravy rodinného práva před a po rekodifikaci soukromého práva

Před účinností o.z. byla vyživovací povinnost upravena v ZOR, jež byl přijat v roce 1963 a účinnosti nabyl 1. 4. 1964. Do své platnosti a účinnosti byl zákon několikrát novelizován. Důvodem těchto novelizací bylo, že zákon byl vytvořen za doby minulého režimu, kdy ideologie komunismu zásadně ovlivňovala tvorbu a podobu zákonů a i právo jako takové. Dopady tohoto ideologického přístupu lze samozřejmě nalézt i v zákonu o rodině. I přesto, že zákon o rodině je a bylo možné označit za soukromoprávní normu, tak „*Právní teorie i legislativní praxe let šedesátých až devadesátých však nebránila tomu, aby tento soukromoprávní*

---

⁹ GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 2. rozš. vyd. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2001. str. 115.

¹⁰ Soud by se měl zpravidla pokusit o smírné řešení věci, pokud je to možné

¹¹ KNAPP, Viktor. Teorie práva. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995, str. 54

¹² Příkladem budiž trestní řízení.

*charakter (který ostatně nebyl jako takový uznáván) nebyl postupně v některých směrech stírán průnikem norem veřejného práva do zákona o rodině."*¹³ Změna nastala po pádu minulého režimu. Dlouhou dobu probíhaly snahy tento ideologický přístup minulého režimu k rodinnému právu změnit, a dá se říci napravit, což se do přijetí občanského zákoníku v roce 2012 nepodařilo. „*K zamýšlené a připravované reformě rodinného práva u nás tedy bohužel nedošlo. Pro koncepční i jinou nedokonalost, ba nedostatečnost (zejména pokud jde o obsahovou vybavenost jednotlivých právních institutů) současné podoby zákona o rodině je třeba i nadále na něj hledět jako na pouhé provizorium.*“¹⁴ Je tedy nesporné, že nová úprava rodinného práva byla potřebná.

Obsahově si obě úpravy zásadně neodporují, a když tak v jednotlivostech. Základní zásady a další podstatná ustanovení zůstávají stejné. To znamená, že většina judikátů, které soudy vydaly před účinností občanského zákoníku, může být použita i dnes, ačkoli odkazují na starou právní úpravu.¹⁵ Na základě tohoto práce obsahuje řadu judikátů, které jsou sice staršího data, ale to na jejich relevanci nic nemění. S novou právní úpravou přišla zejména nová systematika, s níž se v občanském zákoníku setkáváme.

V ZOR byla ustanovení o vyživovací povinnosti na jednom místě a společně pod Částí třetí Výživné. Nová právní úprava ale naproti tomu prohlubuje dělení (a i obsah) jednotlivých ustanovení staré úpravy, která se nachází v Části Rodinné právo, jež obsahuje nové hlavy, díly, oddíly a poddíly. **Vyživovací povinnost mezi manžely a vyživovací povinnost rozvedeného manžela** byly tedy přesunuty do Hlavy I. Manželství. Obecná ustanovení o vyživovací povinnosti (v zákoně o rodině v Části třetí Výživné) byla zařazena do Hlavy II. Příbuzenství a švagrovství. Oddílu 3 Rodiče a dítě a specificky do Pododdílu 4 Vyživovací povinnost. Zde se také nacházejí ustanovení **vyživovací povinnosti předků a potomků**.

Nabízí se otázka, proč bylo rodinné právo v občanském zákoníku co do objemu tak navýšeno. Odpověď lze nalézt v části důvodové zprávy k o. z., kde jsou mimo jiné rozebírány důsledky odchýlení se od tradičních kodifikací

---

¹³ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999, str. 8.

¹⁴ RADVANOVÁ, Senta. *Kurs občanského práva: instituty rodinného práva*. Praha: C.H. Beck, 1999, str. 11.

¹⁵ Důležitý je zejména samotný princip vyživovací povinnosti a výživného, který zůstává totožný.

civilního práva. V té najdeme i poznámku k rodinnému právu, která na výše položenou otázku odpovídá: „Rovněž rodinné právo, byť je mu - systematicky vadně - věnován zvláštní zákon kodexového typu, je celkově poddimenzováno. I tyto přístupy odrážejí celkový zjednodušený materialismus v přístupu socialistického práva k člověku, který měl pro totalitní stát význam především jako pracovní síla a jako spotřebitel.“¹⁶ Aktuální právní úprava tímto poddimenzováním již netrpí. Na druhou stranu ale není autor této práce přesvědčen o nutnosti přeradit dva druhy¹⁷ vyživovacích povinností do jiné Hlavy v zákoně a následně v jejích ustanoveních odkazovat na obecnou úpravu v jiné Hlavě v zákoně. Systematika minulé právní úpravy (co do vyživovací povinnosti) se zdála více logická. Veškerá ustanovení týkající se vyživovací povinnosti byla na jednom místě, což dělalo hledání určitého ustanovení jednodušší, zejména pro laickou veřejnost. Zvláště se ve světle tohoto pak jeví vyjádření tvůrců zákona, že občanský zákoník je zákonem "pro lidi", rozumějme lépe srozumitelným pro laickou veřejnost.¹⁸

2. 3. Druhy vyživovací povinnosti

Existují druhy vyživovací povinnosti, které lze úspěšně rozdělit a pojmenovat, a od kterých se poté odvíjí právo na výživné. V zásadě existují tyto čtyři základní druhy vyživovací povinnosti: **vyživovací povinnost mezi manžely**, jež je upravena v § 697 odst. 1 o. z. takto: „*Manželé mají vzájemnou vyživovací povinnost v rozsahu, který oběma zajišťuje zásadně stejnou hmotnou a kulturní úroveň. Vyživovací povinnost mezi manžely předchází vyživovací povinnosti dítěte a rodičů*“¹⁹, dále **vyživovací povinnost rozvedeného manžela** upravena v § 760 odst. 1 následovně : „*Není-li rozvedený manžel schopen sám se živit a tato jeho neschopnost má svůj původ v manželství nebo v souvislosti s ním, má vůči němu jeho bývalý manžel v přiměřeném rozsahu vyživovací povinnost, lze-li to na něm spravedlivě požadovat, zejména s ohledem na věk nebo zdravotní stav rozvedeného manžela v době rozvodu nebo skončení péče o společné dítě*

---

¹⁶ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

¹⁷ Více o dělení vyživovacích povinností níže

¹⁸ Příkladem takového vyjádření budiž následující rozhovor na této internetové stránce - <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Spoluautor-obcanskeho-zakoniku-varuje-Kodex-je-misty-dost-liberalni-tak-nebudte-lehkomyсли-296007> - s panem JUDr. J. Svejkovským, který považuje o.z. mimo jiné za přehledný a psaný srozumitelným jazykem.

¹⁹ §697 odst. 1 zákon č. 89/2012 Sb.

rozvedených manželů" ²⁰, a **vyživovací povinnost vůči neprovdané matce**, jež zákon uvádí pod termínem "výživné a zajištění úhrady některých nákladů neprovdané matce" v § 920 odst. 1 : „*Není-li matka dítěte provdána za otce dítěte, poskytne jí otec dítěte výživu po dobu dvou let od narození dítěte a přispěje jí v přiměřeném rozsahu na úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem. Povinnost k úhradě nákladů spojených s těhotenstvím a porodem vznikne muži, jehož otcovství je pravděpodobné, i v případě, že se dítě nenarodí živé.*" ²¹

Tři výše uvedené druhy vyživovací povinnosti nejsou předmětem této práce. Autor ale považuje za důležité je v práci zmínit, protože zákonná ustanovení výše uvedených druhů vyživovací povinnosti odkazují ve svých dalších odstavcích na obecnou úpravu o výživném. Posledním druhem je právě **vyživovací povinnost předků a potomků**, jež je předmětem této práce, a jejíž zákonná ustanovení společně s obecnými ustanoveními, která se vztahují na všechny druhy vyživovacích povinností, nalezneme v občanském zákoníku od § 910 do § 923. Vyživovací povinnost předků a potomků můžeme dělit z hlediska oprávněných či povinných subjektů na **vyživovací povinnost rodičů vůči dětem** (a opačně) a **vyživovací povinnost mezi ostatními příbuznými**, kteří nejsou rodiči nebo dětmi. ²²

K samotné podstatě vyživovací povinnosti a zejména jejímu účelu se také vyjadřoval Ústavní soud, který stanovil následující obecnou tezi: „*Ústavní soud nejprve v obecné rovině konstatuje, že alimentace a vyživovací vztahy jsou projevem rodinné solidarity a zajišťují funkčnost rodiny samotné. Jedná se o zákonem uloženou povinnost pomoci druhému v materiálním slova smyslu tak, aby se neocitl ve stavu nouze a aby životní úroveň dítěte odpovídala jeho odůvodněným potřebám.*" ²³ Tento projev rodinné solidarity, která je zákonnou uloženou povinností a zajišťuje funkčnost rodiny, je poskytován prostřednictvím výživného.

---

²⁰ § 760 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

²¹ § 920 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

²² Více o dělení vyživovací povinnosti z hlediska subjektů v části třetí této práce.

²³ Nález ÚS sp. zn.: II.ÚS 2121/14 ze dne 30. 9. 2014.

2. 4. Výživné jako pojem

Vyživovací povinnost v sobě obsahuje a vlastně zastřešuje další stěžejní pojem, který lze nalézt v zákoně a to je **výživné**, lépe řečeno **právo na výživné**. Právě na základě vyživovací povinnosti, jež je povinností ex lege, vzniká právo na výživné. Vyživovací povinnost není to samé, co právo výživné.

Definici pojmu výživné, jejíž část je zmíněna v předchozí kapitole, lze nalézt mimo jiné i v komentářové literatuře: „*Pokud jde o pojem "výživné" bývá v nauce rovněž vykládán v užším smyslu jako majetkové plnění a v širším slova smyslu jako nemajetkové plnění ve formě osobní péče nebo péče o společnou domácnost, přičemž obojí je považováno za penězi ocenitelné plnění k uspokojení potřeb oprávněného.*”²⁴ Výživné lze tedy chápat v širším slova smyslu nebo v užším slova smyslu. V užším slova smyslu se jedná o majetkové plnění tedy vlastní většinou peněžitou dávkou, jejímž prostřednictvím zajišťuje povinný výživu oprávněného za splnění určitých zákonných podmínek. V širším slova smyslu se jedná také o nemajetkové plnění, tedy zejména péči, výchovu atp., ale nelze ho už ze zásady věci úplně vztahovat např. k vyživovací povinnosti mezi manžely anebo vyživovací povinnosti rozvedeného manžela.²⁵

Výživné je **zjednodušeně řečeno** peněžitá dávka, jejímž účelem je podpora oprávněného povinným a tento účel se nemění. Povinný má na tuto dávku ze zákona právo po splnění zákonných podmínek. Jelikož je vyživovací povinnost souhrnný pojem, ze kterého se následně odvíjí právo na výživné, pak se jeví lepším druhově vymezit vyživovací povinnost a ne právo na výživné.

Výživné lze rozdělit na formy či složky, ve kterých je poskytováno, tedy na formu majetkového plnění a formu nemajetkového plnění. Komentářová literatura se zamýšlí nad tím, jestli výživné ve formě majetkového plnění (tedy peněžitá dávka) jde na roveň výživnému ve formě nemajetkového plnění a dochází k tezi, že „*... jde jen o specifické, penězi ocenitelné plnění (tedy typicky poskytnutí potřebných věcí, např. počítač, nebo zaplacení kroužků, kurzů, léčebního pobytu atd.), jímž může být výživné do jisté míry nahrazeno, tj. jde o „započitatelné*

---

²⁴ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník - velký komentář*. Svazek IV. §655-975. Praha: Leges, 2016., str. 1643.

²⁵ Nemajetkové plnění z podstaty věci lze jen částečně zařadit do vyživovací povinnosti mezi manžely, ale již toto nelze zařadit do vyživovací povinnosti rozvedeného manžela.

plnění" a nikoli o plnění stejného druhu" ²⁶ a nadále kritizuje rozhodovací praxi soudů v určitých případech a doslova uvádějí následující: „*V této souvislosti poukazujeme na četný nešvar rozhodnutí o výživném, kdy je zohledňována osobní péče povinného o oprávněného nebo o společnou domácnost, kdy mnohdy chybí konkrétní, objektivně přezkoumatelné odůvodnění závěru v jakém rozsahu (mnohdy přepočteno na peněžité plnění) taková péče plnění výživného nahrazuje a proč.*" ²⁷ Peněžní složka výživného tj. majetkové plnění, obsahuje pouze plnění v penězích. Toto slouží na úhradu nutných nákladů na život (bydlení, ošacení, jídlo, toaletní potřeby atp.). Složka nemajetkového plnění obsahuje poskytování potřebných věcí, jako jsou náhrada nákladů na kroužky, kurzy a další, ale podle autora této práce také poskytnutí výchovy ve smyslu udání nějakého životního směru, morálky a opory. Tyto nelze dobře ocenit penězi. Nicméně pokud má být majetkové plnění ve formě peněz sníženo o určitou částku z důvodu poskytování nemajetkového plnění, tak to musí být také řádně odůvodněno včetně uvedení rozsahu, po který toto nemajetkové plnění nahrazuje plnění majetkové.

Komentářová literatura ale není v terminologii jednotná. Výživné lze vymezit i následovně: „*Tradiční výraz „výživné“ ovšem není jazykově vhodný, protože je sám o sobě objektivně způsobilý vyvolat jazykově klamný dojem o povaze a účelu tohoto plnění. Pojem „výživné“ je v souladu s jeho účelem totiž zapotřebí chápat ve významu, který není odvozen od pouhé „výživy“, ani zdravé. Význam pojmu „výživné“ je širší. Kromě výživy v užším (pouze jazykovém) slova smyslu obsahuje zásadně celkové zaopatření ve vazbě na jednotlivé druhy výživného. Můžeme proto říci, že pojem výživného je třeba chápat ve významu zajištění živobytí jiného člověka (věřitele, oprávněného, vyživovaného), což odpovídá nejen povaze výživného jako plnění, ale též účelu zákona. S ohledem na účel institutu jde o zabezpečování všech odůvodněných potřeb věřitele (oprávněného), vždy ve vazbě na schopnosti, možnosti a majetkové poměry dlužníka (povinného) a druh vyživovací povinnosti. Jedná se tedy nejen o uhrazování výživy v užším slova smyslu, ale i o uspokojování ostatních hmotných (ošacení, hračky, zdravotní pomůcky, školní potřeby a potřeby pro vzdělání, kroužky, sport) či nehmotných*

---

²⁶ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník - velký komentář*. Svazek IV. §655-975. Praha: Leges, 2016., str. 1643.

²⁷ MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: *Občanský zákoník - velký komentář*. Svazek IV. §655-975. Praha: Leges, 2016., str. 1643.

*potřeb (vzdělání, včetně školného, kulturní a duševní rozvoj) a potřeby bydlení oprávněných apod."*²⁸ Zde je rozdělován pojem *výživné* také podle šířky významu tohoto pojmu, ale jinak než v předchozím komentáři. *Výživné* je zde označováno za "zabezpečování všech odůvodněných potřeb věřitele (oprávněného)" a právě tyto potřeby jsou rozděleny do hmotných potřeb (jako jsou ošacení, hračky, školní potřeby, pobyty, lázně atp.) a nehmotných potřeb (konkrétně vzdělání a kulturní a duševní rozvoj). *Výživné* je použito jako spojovací pojem pro potřeby, které jsou rozděleny na hmotné a nehmotné, ale autor této práce se spíše kloní k názorům v předchozím komentáři, kde samotné *výživné* je majetkového a nemajetkového charakteru a obojí jsou potřebami, které povinný zajišťuje oprávněnému, jen jiným způsobem. *Výživné* majetkového charakteru zajišťuje způsobem peněžitého plnění a nemajetkového charakteru způsobem jiným.²⁹ Je pravdou, že existují potřeby hmotné a nehmotné, ale v praxi se spíše vhodně jeví rozdělení samotného *výživného* na majetkové (hmotné, ve formě peněžité dávky) a nemajetkové (nehmotné, ve formě jiné než peněžité dávky), kdy nemajetková forma také pokrývá potřeby oprávněného a mnohdy mohou být tyto potřeby závažnější než potřeby majetkové.

Vzhledem k výše uvedeným skutečnostem lze učinit následující závěry. *Výživné* má dvě formy - majetkovou a nemajetkovou. Do majetkové patří jediný spojovací pojem - peněžítá dávka, která pokrývá materiální potřeby oprávněného, jako jsou náklady na jídlo, ošacení, bydlení, volnočasové aktivity atp. Do nemajetkové složky *výživného* spadá to ostatní - výchova, opora, psychická podpora, duševní rozvoj atp., který povinný poskytuje oprávněnému. Velká část těchto potřeb, které *výživné* nemajetkového charakteru pokrývá, jsou potřeby nehmotné. Ve zkratce by se mohlo uvažovat o použití pojmu "spirituální potřeby". Nelze tedy *výživné* vnímat apriori jako jen peněžitou dávku. Zákon blíže specifikuje kritéria pro určení *výživného*.³⁰

Pokud o *výživném* budeme uvažovat jako o peněžité dávce, pak ji lze srovnat s některými jinými dávkami, které jsou poskytovány v České republice.

---

²⁸ HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, str. 1028.

²⁹ Tento jiný způsob je již jednou zmíněné poskytnutí opory, výchovy, udání životního směru atd.

³⁰ Tato problematika je obsažena ve třetí části této práce.

2. 5. Výživné a jiné dávky

Předchozí kapitola se zabývala pojmem výživné. Pro účely této kapitoly budeme o výživném uvažovat jen jako o peněžité dávce, kterou srovnáme s jinými peněžítými dávkami, které v České republice existují. Údaje o dávkách v České republice jsou čerpány z internetových stránek Ministerstva práce a sociálních věcí.

Zákon, který upravuje systém státní podpory je zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. V České republice se poskytují mimo jiné následující dávky: **přídavek na dítě, rodičovský příspěvek, příspěvek na bydlení, porodné a pohřebné**. Tyto dávky nebo příspěvky jsou všechny součástí státní sociální podpory, jejímž cílem je podpora těch, kteří na tuto podporu mají ze zákona nárok, slovy zákona: „*Státní sociální podporou se stát podílí na krytí nákladů na výživu a ostatní základní osobní potřeby dětí a rodin a poskytuje ji i při některých dalších sociálních situacích. Státní sociální podpora se ve stanovených případech poskytuje v závislosti na výši příjmu.*“³¹ Na rozdíl od vyživovací povinnosti je státní sociální podpora institutem práva veřejného. Náklady na tuto podporu hradí stát.

Níže je uvedena stručná charakteristika jednotlivých sociální dávek. V následujících řádcích se mimo jiné objeví pojem *rodina* a před poskytnutím charakteristiky jednotlivých dávek je nutné uvést, co tento pojem v instancích státní sociální podpory znamená - „*Rodinou pro účely státní sociální podpory se rozumí soužití rodičů a nezaopatřených dětí ve společné domácnosti. Za nezaopatřené dítě je považováno dítě do skončení povinné školní docházky a dále, pokud se buď připravuje na budoucí povolání, nebo je zdravotně postižené, nejdéle však do 26 let.*“³²

Přídavek na dítě „*je základní dlouhodobou dávkou poskytovanou rodinám s dětmi. Nárok mají rodiny s příjmem do 2,4násobku životního minima. Přídavek na dítě je poskytován ve třech výších podle věku dítěte.*“³³ Tato dávka je tedy

---

³¹ §1 odst. 1 zákona č. 117/1995 Sb.

³² Státní sociální podpora. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/2#dsp>.

³³ Státní sociální podpora. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/2#dsp>.

vázána dvěma podmínkami. První podmínkou je samotný oprávněný a tím musí být rodina s alespoň jedním dítětem, druhou podmínkou je příjem celé rodiny, který dosahuje maximálně 2,7 násobku životního minima. Nemá smysl uvádět konkrétní částky, které se navíc mohou rok od roku lišit. V porovnání s výživným je tedy tato dávka vázána na velikost příjmu rodiny (jedná se o tzv. testovanou dávku), kterou když přesáhne, tak její nárok zaniká. U výživného takovou podmínku nenalezneme.

Nárok na **rodičovský příspěvek** „*má rodič, který po celý kalendářní měsíc osobně, celodenně a řádně pečuje o dítě, které je nejmladší v rodině, a to až do vyčerpání celkové částky 220 000 Kč, nejdéle do 4 let věku dítěte.*“³⁴ Samozřejmě musí rodič splnit další podmínky, ale pro autora bylo zajímavé zjištění, že příjmy rodiče nejsou sledovány (jedná se o dávku tzv. netestovanou). Záleží jen na rodiči, jestli si výše uvedenou částku nechá vyplatit najednou, anebo v průběhu let. **Příspěvek na bydlení** je dávka, kterou stát podporuje rodiny a jednotlivce s nízkými příjmy, jímž hradí část nákladů na bydlení. Nárok má ten, komu 30% (v Praze 35%) příjmů nestačí k pokrytí nákladů na bydlení a zároveň těchto 30% (v Praze 35%) příjmů je nižší než příslušné normativní náklady stanovené zákonem. Tyto normativní náklady lze nalézt na integrovaném portálu MPSV a vždy platí jeden rok. Na další se stanovují znovu nové. Nárok na **porodné** mají rodiny s nízkými příjmy, kterým stát jednorázově hradí náklady spojené s narozením dítěte. Poslední dávkou je **pohřebné**. „*Na pohřebné má nárok osoba, jež vypravila pohřeb nezaopatřenému dítěti, nebo osobě, která byla rodičem nezaopatřeného dítěte, a to za podmínky, že zemřelá osoba měla ke dni úmrtí trvalý pobyt na území ČR. Výše pohřebného je stanovena pevnou částkou 5 000 Kč.*“³⁵ Tímto byl podán základní přehled dávek, které stát prostřednictvím Ministerstva práce a sociálních věcí poskytuje určité skupině občanů.

K rozdílům mezi výše uvedenými dávkami, které poskytuje za splnění zákonem stanovených podmínek stát a výživným lze sdělit následující. Základní rozdíl spočívá v tom, že sociální dávky jsou veřejnoprávním institutem, kdežto výživné je soukromoprávní institut. Toto je ale velice důležité z procesně-

---

³⁴ Státní sociální podpora. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/2#dsp>.

³⁵ Státní sociální podpora. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/2#dsp>.

právního hlediska. Výživné je ryze občansko-právní záležitostí, a tak se soudní řízení bude řídit jinými procesními předpisy než řízení, jehož předmětem jsou sociální dávky. Naproti tomu sociální dávky jsou institutem práva sociálního zabezpečení, a proto se na ně vztahuje jiný procesní postup, pokud jde o jejich přiznání. Existuje zde orgán veřejné správy - jmenovitě Úřad práce ČR (v případě dalších dávek také ČSSZ), jehož příslušnost se odvozuje od místa trvalého pobytu žadatele, který ve své první instanci vydá správní rozhodnutí na základě žádosti oprávněného. Zde není možnost dohody a ani se nepodává návrh soudu. Řekněme, že pro náš případ daný orgán rozhodnutím zamítne žádost žadatele. Žadatel je nucen tedy postupovat dle správního řádu³⁶ a podat odvolání k nadřízenému orgánu. Nadřízený orgán vydá rozhodnutí, které potvrdí rozhodnutí orgánu první instance (možností má dle správního řádu samozřejmě více), a tak až v této chvíli přichází na řadu tzv. správní žaloba dle Soudního řádu správního³⁷ a věci se bude zabývat soud. Samozřejmě může celá věc dojít až k nejvyšší instanci ve správním soudnictví a to prostřednictvím kasační stížnosti k Nejvyššímu správnímu soudu.

Sociální dávky jsou tedy institutem veřejného práva, konkrétně práva sociálního zabezpečení. Tyto dávky poskytuje stát. Platí pro ně zcela jiný režim co do přiznávání. Výživné má nadále vůči těmto dávkám přednost a nelze konstatovat fakt, že pokud oprávněný pobírá některou z výše uvedených, pak lze o tyto poměrně snížit velikost výživného.

---

³⁶ Zákon č. 500/2004 Sb. ve znění pozdějších předpisů

³⁷ Zákon č. 150/2002 Sb. ve znění pozdějších předpisů

3. Předci a potomci jako subjekty vyživovací povinnosti

Vyživovací povinnost předků a potomků je upravena od § 910 - § 923 o.z. V těchto paragrafech je nejen upravena vyživovací povinnost mezi předky a potomky, ale také obecná ustanovení pro vyživovací povinnost jako takovou, jež se vztahují i na ostatní druhy vyživovacích povinností.

3. 1. Vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi

Zákon uvádí, co se subjektů vyživovací povinnosti týče, jak předky a potomky, tak specificky rodiče a děti a je nutno mezi nimi rozlišovat, jelikož nejsou to samé. I když je rodič ve vztahu k dítěti jeho předkem a dítě ve vztahu k rodiči jeho potomkem, tak ne každý předek je zároveň rodičem a ne každý potomek je zároveň dítětem v **právním vztahu**, jakým je vyživovací povinnost. Zákon výše uvedené upravuje následovně: „ (1) *Předci a potomci mají vzájemnou vyživovací povinnost. (2) Vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti předchází vyživovací povinnosti prarodičů a dalších předků vůči dítěti. (3) Vzdálenější příbuzní mají vyživovací povinnost, jen nemohou-li ji plnit bližší příbuzní. (4) Nejedná-li se o poměr rodičů a dítěte, předchází vyživovací povinnost potomků vyživovací povinnosti předků.*”³⁸ Vyživovací povinnost vzniká ex lege, konkrétně ve výše uvedeném paragrafu v odstavci jedna. Tuto povinnost mají všechny jmenované subjekty - obecně tedy předci a potomci a nadále zákon uvádí specifickou kategorii - rodiče a dítě. Vyživovací povinnost zaniká pouze smrtí oprávněného či povinného. Subjekty tuto vzájemnou povinnost mají do konce života. Znamená to, že mají subjekty povinnost živit oprávněného do konce života? Nikoliv. Toto je důvod, proč je nutné zřetelně oddělit vyživovací povinnost a právo na výživné. Co zaniká je jen právo na výživné. Tuto tezi lze opřít o následující zákonné ustanovení: „*Výživné lze přiznat, jestliže oprávněný není schopen sám se živit.*”³⁹ Zjednodušeně řečeno zaniká jen právo na "peněžitou dávku" a to okamžikem, kdy se je oprávněný schopen sám živit. Není zde žádná věková hranice (jako například u rodičovské odpovědnosti, jejíž zánik závisí na nabytí zletilosti či svéprávnosti)⁴⁰. Výživné tedy může být oprávněnému přiznáno

³⁸ § 910 odst. 1, 2, 3, 4 zákona č. 89/2012 Sb.

³⁹ § 911 zákona č. 89/2012 Sb.

⁴⁰ Více v kapitole 3.1.3. Rodič jako subjekt vyživovací povinnosti.

v osmnácti, třiceti, padesáti nebo dokonce i v sedmdesáti letech, pokud splní zákonem dané podmínky.

Vraťme se zpět k samotnému zákonnému rozdělení subjektů vyživovací povinnosti. Lze vidět potřebu tvůrců zákona klást na vyživovací povinnost mezi rodiči a dětmi zvláštní důraz. Důraz je dán např. tím, že byla prakticky vyjmuta z vyživovací povinnosti předků a potomků a postavena vedle. Nicméně tam nesporně patří, protože jak bylo uvedeno výše, rodiče a děti jsou si vůči sobě předky a potomky. Nabízí se otázka proč? Z důvodové zprávy lze zjistit následující: „*Ustanovení o vyživovací povinnosti začínají u poměru předků a potomků, vztah příbuzných v prvním stupni je vlastně výjimkou v této řadě (byť preferovanou). Nutno předeslat, že poměr předků a potomků u nás doznal jisté deformace, dané sociálními poměry v dobách minulých, do jisté míry i proměnami hodnotových systémů celých generací.*“⁴¹ Výše uvedená citace jasně ilustruje fakt, že tvůrci zákona kladou větší důraz na vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti. Jedním z důvodů, který sami tvůrci zákona uvádějí, je to, že v minulém režimu bylo právo jako takové, a tak i rodinné právo silně ideologicky ovlivněno minulým režimem.⁴² Cílem této změny bylo bez vší pochybnosti napravit "křivdu", kterou minulý režim způsobil ve vztahu k rodinnému právu.

Existuje ale ještě jeden důvod, proč je na vyživovací povinnost rodičů vůči dítěti kladen důraz. Tím důvodem je ochrana slabší strany tohoto právního vztahu, čímž dítě, a to zejména dítě nezletilé, bezesporu je.

3. 1. 1. Nezletilé dítě jako subjekt vyživovací povinnosti

Nezletilé dítě požívá napříč právem zvláštní ochrany. Je to osoba - člověk, která má právní osobnost, ale není **plně** svéprávná. „*Člověk má právní osobnost od narození až do smrti.*“⁴³ „*Plně svéprávným se člověk stává zletilostí. Zletilosti se nabývá dovršením osmnáctého roku věku.*“⁴⁴ Na okraj by měl být zmíněn fakt, že plně svéprávnou se může osoba stát také na základě soudního rozhodnutí. To, že osoba (v tomto případě nezletilé dítě) není plně svéprávná znamená mimo

---

⁴¹ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

⁴² Více o roli ideologie ve tvorbě práva za totalitního režimu v kapitole 2.2. Zákon o rodině vs. občanský zákoník této diplomové práce.

⁴³ § 23 zákona č. 89/2012 Sb.

⁴⁴ § 30 odst. 1 zákona č. 89/2012

jiné to, že v právních vztazích za ni zpravidla jedná zákonný zástupce, ale to neznamená, že by nezletilé dítě nemohlo právně jednat vůbec. „*Má se za to, že každý nezletilý, který nenabyl plné svéprávnosti, je způsobilý k právním jednáním co do povahy přiměřeným rozumové a volní vyspělosti nezletilých jeho věku.*“⁴⁵ Pokud by výše uvedená vyvratitelná domněnka v zákoně chyběla, pak by v praxi nastaly kuriózní situace. Nezletilé děti by si de facto nemohly koupit rohlík, zmrzlinu, pít z automatu ve škole, anebo lístek na MHD atp. i přesto, že jsou již očividně dostatečně rozumově a volně vyspělé na to, aby si mohly tyto věci sami koupit. V těchto právních vztazích není nutné, aby byly zatupovány zákonným zástupcem, anebo aby měly s sebou zvláštní povolení takto činit. Na druhou stranu ale nemohou na sebe brát dluhy, uzavírat manželství,⁴⁶ anebo uzavírat takové druhy smluv, které jsou zjevně nepřiměřené jejich věku atp.

Věcně podobnou zákonnou formulaci (jaká byla uvedena výše) lze nalézt i v procesně-právních předpisech např. v zákoně č. 99/1963 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních⁴⁷, jež stanovuje: „*V řízení, jehož účastníkem je nezletilé dítě, které je schopno formulovat své názory, soud postupuje tak, aby byl zjištěn jeho názor ve věci. Názor nezletilého dítěte soud zjistí výsledkem dítěte (...) K názoru dítěte soud přihlíží s přihlédnutím k jeho věku a rozumové vyspělosti.*“⁴⁸ V řízení bude dítě zastoupeno buď svým zákonným zástupcem, anebo, v případě řízení o určení výchovy a výživy, opatrovníkem. Nicméně se k jeho názoru přihlíží s ohledem na jeho volní a rozumovou vyspělost. Na základě těchto ustanovení je zřetelné, že nezletilé dítě zastává v právu zvláštní místo a je mu poskytnuta zvláštní ochrana kvůli vlastní zranitelnosti. V souvislosti s danou zvláštní ochranou je třeba být jen okrajově zmínit zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí, který danou problematikou upravuje a zejména pak také Orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), který je relevantní v řízení před soudem.

Výjimkou se pak stává dítě, které je stále nezletilé (nedovršilo osmnáctého roku věku), ale je plně svéprávné. Plně svéprávnosti může dítě docílit pouze na

---

⁴⁵ §31 zákona č. 89/2012 Sb.

⁴⁶ Uzavřít manželství lze již v 16ti letech a to pod podmínkou tzv. zplnoletnění rozhodnutím soudu. Pokud se tak stane, pak se dítě stává plně svéprávnou osobou a může tak v právních vztazích činit.

⁴⁷ V práci bude užitá zkratka z.ř.s.

⁴⁸ §100 odst. 3 zákona č. 99/1963 Sb.

základě soudního rozhodnutí. Nejdříve ale v šestnáctém roku věku. Pokud soud nezletilé dítě na jeho návrh zplnoletní, pak pro něj omezení, která platí pro nezletilé děti v rámci právního jednání, neplatí. Nicméně tímto také zároveň ztrácí zvláštní ochranu, kterou mu zákon přisuzuje. Toto se odráží i v ustanoveních o vyživovací povinnosti mezi rodiči a dětmi.

3. 1. 2. Zletilé dítě jako subjekt vyživovací povinnosti

V předchozí podkapitole již bylo řečeno, jak se zletilosti nabývá. Zletilé dítě je tedy **plně svéprávnou** fyzickou osobou, což znamená, že nepotřebuje zákonného zástupce, který by ho zastupoval v rámci právních vztahů. I když je v rámci vyživovací povinnosti považováno stále za dítě, tak to, že nabylo plné svéprávnosti razantně ovlivňuje optiku, s jakou se na něj zákon a posléze i samotní soudci pohlížejí. Již nepožívá zvláštní ochrany jako nezletilé dítě. Neexistuje žádný zvláštní zákon na jeho ochranu a ani státní orgán, který by se speciálně takovou ochranou zabýval. V praxi je běžné, že soudci zohledňují možnost zletilého dítěte si v rámci svého studia přivydělávat např. ve formě různých brigád.

3. 1. 3. Rodič jako subjekt vyživovací povinnosti

Rodič ve většině případů vystupuje jako povinný, tedy ten, co plní, ve vztahu k dítěti v rámci vyživovací povinnosti. Vedle vyživovací povinnosti a práva na výživné by měl být zmíněn ještě jeden zákonem definovaný pojem, který souvisí s rodiči jako subjekty právního vztahu a to je **rodičovská odpovědnost**. Rodičovská odpovědnost je zákonem definovaný pojem, který upravuje o.z. *„Rodičovská odpovědnost zahrnuje povinnosti a práva rodičů, která spočívají v péči o dítě, zahrnující zejména péči o jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj, v ochraně dítěte, v udržování osobního styku s dítětem, v zajišťování jeho výchovy a vzdělání, v určení místa jeho bydliště, v jeho zastupování a spravování jeho jmění; vzniká narozením dítěte a zaniká, jakmile dítě nabude plné svéprávnosti. Trvání a rozsah rodičovské odpovědnosti může změnit jen soud.“*⁴⁹ Rodičovská odpovědnost značí tedy všechna práva a povinnosti, které rodiče mají v rámci péči o dítě. Nicméně rodičovská

---

⁴⁹ § 858 zákona č. 89/2012 Sb.

odpovědnost, ačkoli je to souhrn práv a povinností, nezahrnuje vyživovací povinnost ani právo na výživné. „*Vyživovací povinnost a právo na výživné nejsou součástí rodičovské odpovědnosti; jejich trvání nezávisí na nabytí zletilosti ani svéprávnosti*“⁵⁰ Klíčovým rozdílem je zde **doba trvání**. Rodičovská odpovědnost vzniká narozením dítěte a končí nabytím svéprávnosti. Nabytí svéprávnosti lze dovršením osmnáctého roku věku nebo soudním rozhodnutím, na základě kterého soud nezletilé dítě zplnoletní. Kdežto vyživovací povinnost není vázána na nabytí zletilosti ani svéprávnosti, ale na schopnosti se sám živit.

Závěrem se dá konstatovat následující. Rodiče mají vedle vyživovací povinnosti vůči nezletilým dětem také rodičovskou odpovědnost. Rodičovská odpovědnost v sobě nezahrnuje vyživovací povinnost ani právo na výživné a končí dnem nabytí plné svéprávnosti dítěte.

3. 1. 4. Předci a potomci, respektive ostatní příbuzní jako subjekty vyživovací povinnosti

Pokud zmiňujeme ostatní příbuzné, pak máme na mysli příbuzné v řadě přímé, ve druhém a dalším stupni. Zákon neobsahuje specifická ustanovení pro ostatní příbuzné - např. pro prarodiče, jako minulá právní úprava. Nelze ale říci, že současná právní úprava ostatní příbuzné vůbec nezohledňuje. Důkazem budiž používání termínů předek a potomek v rámci zákonných ustanovení a v některých případech bez specifikace konkrétního subjektu (nezletilé dítě, rodič atp.). V praxi se tato ustanovení použijí na stanovení výživné mezi prarodiči a vnuky. Prarodiče mají povinnost vyživovat vnuky jen za předpokladu, že rodiče vnuků nejsou schopni plnit svoji vyživovací povinnost vůči dětem, jak vyplývá z § 910 odst. 3 o.z. Dá se dovodit, že v tomto případě se pro určení rozsahu výživného použijí obecná ustanovení o výživném a dále specifická ustanovení o výživném pro nezletilé děti (tato ale jen přiměřeně a v malé míře), pokud je oprávněným nezletilé dítě. V případě, že by vyživovací povinnost vůči prarodičům měli vnuci, pak nám zákon neposkytuje vůbec nic. Je zřejmé, že tato povinnost zde existuje, ale zákon vyjma obecných ustanovení neposkytuje žádné specifické vodítko pro určení rozsahu výživného pro ostatní příbuzné. V ustanovení u nezletilých dětí je přítomné vodítko ve formě "zásadně shodné životní úrovně". U rodičů lze nalézt

---

⁵⁰ § 859 zákona č. 89/2012 Sb.

termín "slušná životní úroveň". V případě ostatní příbuzných bude nutné počkat na konkrétní rozhodnutí soudů.

3. 2. Principy určování výživného

Závěr hmotně-právní části práce je potřeba věnovat pravděpodobně té nejdůležitější části a to je samotný princip určování výživného, tedy jakým způsobem se určuje výše výživného. Obecně lze konstatovat, že zákon užívá v tomto směru spíše obecných ustanovení, kdy poskytuje spíše principy nebo jakési vodítko, podle kterého se výše výživného určuje. Tato obecná ustanovení se také poměrně (a pokud zákon nestanoví ve svém zvláštním ustanovení jinak) vztahují na vyživovací povinnost mezi manžely a vyživovací povinnost rozvedeného manžela.

Základní obecná podmínka přiznání výživného je upravena v § 911 o.z. následovně: „*Výživné lze přiznat, jestliže oprávněný není schopen sám se živit.*”⁵¹ Komentář toto ustanovení pojmenovává jako „*stav odkázanosti na výživu*”⁵² na straně oprávněného, což znamená, že není schopen uspokojovat své životní potřeby vlastní prací, majetkem, anebo jinými dávkami, na které má ze zákona nárok. Tyto dávky poskytuje stát.⁵³ K této podmínce se také konzistentně vyjadřoval Ústavní soud, který uvádí následující: „*Samo kritérium neschopnosti sám se živit je třeba definovat tak, že oprávněný nedisponuje žádným vlastním příjmem, nebo disponuje příjmem tak nízkým, že nepostačuje krýt jeho potřeby, anebo výnosy z majetku, který mu patří (event. jej spravuje), nedostačují pro úhradu jeho osobních potřeb.*”⁵⁴ Pokud je tato podmínka splněna, pak nastupují další zákonná ustanovení, která se použijí na určení výše výživného. Zákon uvádí také určitou výjimku, kdy oprávněný může vlastnit majetek, ale tento nestačí k jeho výživě: „*Nezletilé dítě, které není plně svéprávné, má právo na výživné, i když má vlastní majetek, ale zisk z majetku spolu s příjmem z výdělečné činnosti nestačí k jeho výživě.*”⁵⁵ Z tohoto ustanovení je zřejmá snaha naplnit princip

---

⁵¹ § 911 zákona č. 89/2012 Sb.

⁵² (KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. § 911 [Stav odkázanosti na výživu]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1053.

⁵³ Více o dávkách, které poskytuje stát v kapitole 2.5. na straně 10 a násl.

⁵⁴ Nález ÚS sp. zn.: II.ÚS 2121/14 ze dne 30. 9. 2014.

⁵⁵ § 912 zákona č. 89/2012 Sb.

ochrany nezletilého, o kterém již bylo pojednáváno v předchozí části práce. Znamená to, že i když dítě vlastní dostatečný majetek, který dítěti poskytuje určité příjmy, tak pokud tyto nestačí k pokrytí jeho odůvodněných potřeb, má stále právo na výživné? V důvodové zprávě je k tomuto uvedeno následující: „*Nicméně, vzhledem ke změně ekonomicko-sociálních podmínkám se zdá být nezbytné výslovně stanovit, že za nemravnou nemá být považována žádost dítěte, učiněná přesto, že dítě má dostatečný majetek, avšak zisk z tohoto majetku spolu s příjmem, který svým vlastním přičiněním (zejména pracovní nebo jinou výdělečnou činností) nabývá, k výživě nestačí (pro představu stačí uvést za příklad dítě jako vlastníka malého nebo zanedbaného bytového domu, v němž dítě, popř. jeho rodina bydlí).*“⁵⁶ Píše se zde o změně ekonomicko-sociálních podmínek, což s velkou pravděpodobností odkazuje na fakt, že v minulém režimu bylo nemyslitelné, aby dítě vlastnilo nějaký majetek, jelikož samo soukromé vlastnictví bylo ideologicky upozaděno. Zákon tedy předchází situaci v praxi, kdy dítě majetek vlastní, např. ho mohlo v rámci pozůstalosti zdědit, a povinný by odmítl poskytovat výživné s odkazem na existující majetek dítěte.

Výše uvedené řešil i Ústavní soud v jednom ze svých nálezů. Dceři stěžovatele byla vyplacena částka 5.000.000 Kč, a tak stěžovatel podal návrh na snížení výše výživného, kdy jeho stěžejním argumentem byla výše zmíněná vyplacená částka, tj. majetek dítěte. Obecné soudy ale jeho návrh zamítly a Ústavní soud k věci uvedl následující: „*Krajský soud se dle Ústavního soudu v napadeném rozhodnutí dostatečným způsobem vypořádal rovněž s klíčovou argumentací stěžovatele (která byla koneckonců z velké části i obsahem nyní projednávané ústavní stížnosti) ve vztahu k posouzení otázky, jak nahlížet na skutečnost, že nezletilé dceři byla vyplacena ona částka 5.000.000 Kč. Ústavní soud se s výše rekapitulovaným závěrem krajského soudu, že "nezletilá má sice majetek, který její matka spravuje s péčí řádného hospodáře, ale tento majetek nepřináší takový zisk, aby zajistil výživu nezletilé", ztotožňuje a na rozdíl od stěžovatele jej považuje za přesvědčivý a nacházející oporu v provedeném dokazování. Ze skutečnosti, že se stěžovatel se závěry krajského soudu dosud neztotožňuje, nelze bez dalšího dovozovat porušení jeho základního práva na spravedlivý proces, neboť právo na spravedlivý proces není možné interpretovat*

---

⁵⁶ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

tak, že by znamenalo právo na příznivé rozhodnutí ve věci." ⁵⁷ Následně ÚS odkazuje stěžovatele na právní nauku, konkrétně na komentář od Hrušákové a spol., na kterém svůj názor zakládá. Není tedy příliš důležité, jakou hodnotu majetek dítěte představuje, ale jaké příjmy z něho plynou.

Výše uvedený nález se týkal majetku nezletilého dítěte, ale co když je dítě již zletilé a vlastní majetek? I pro případ, kdy má zletilé dítě majetek/příjmy, judikatura Ústavního soudu dovodila, že může mít stále právo na výživné. V daném případě se jednalo o zletilé děti, které měly vlastní majetek. ⁵⁸ Tento majetek údajně pokrýval odůvodněné potřeby zletilých dětí, a tak jejich otci nevznikla povinnost plnit. Ústavní soud dovodil následující: *„Pokud by Ústavní soud akceptoval úvahu odvolacího soudu, že do příjmů dětí je třeba zahrnout veškeré finanční prostředky a dary od příbuzných a z logiky věci nejen od nich, a z toho dovozovat, že z těchto příjmů jsou schopny se samy žít, mohlo by docházet až k takovým absurdním situacím, kdy by např. výživné od matky dosahovalo výše, jež by dle soudu plně odpovídala potřebám zletilého dítěte, a otec, který by se na jeho výživě nijak nepodílel, by byl soudem této povinnosti zbaven s odůvodněním, že potřeby dítěte jsou v plném rozsahu uspokojovány matkou."* ⁵⁹ Aby zletilý již nedisponoval právem na výživné, pak by jeho příjmy musely plynout buď ze závislé anebo samostatné výdělečné činnosti. Výživné od druhého rodiče, výpomoc od příbuzných, anebo přechodná brigáda při studiu, jistě nezbavuje rodiče povinnosti plnit výživné. Ve velice výjimečných případech by nicméně soud mohl rodiče této povinnosti (plnit peněžitou částku) zbavit a to za předpokladu, že příjem jednoho rodiče mnohonásobně převyšuje příjem druhého rodiče a nadále tento rodič poskytuje výživné v jiné než peněžitě formě. Toto by nadále musel být řádně odůvodněno v soudním rozhodnutí.

Také se zde potvrzuje, že formalistický výklad zákona, jež některé soudy poskytují, není správný. Ostatně Ústavní soud konzistentně ve svých nálezech obecným soudům tento přístup vytýká.

---

⁵⁷ Nález ÚS sp. zn.: II. ÚS 86/17 ze dne 1. 2. 2017.

⁵⁸ Odvolací soud za tento majetek označil výživné od matky poskytované nad rámec jejich příjmů, příspěvky od dědečka (jež nebyly náhradou za výživné) a jiné podobné výpomoci a výpůjčky od příbuzných a známých.

⁵⁹ Nález ÚS sp. zn.: II. ÚS 3113/10 ze dne 21. 4. 2011.

3. 2. 1. Rozsah výživného

V minulé podkapitole byla postížena základní podmínka, která musí být nutně splněna, aby měl oprávněný právo na výživné a to je neschopnost se sám žít. Obsahem této kapitoly bude samotný rozsah výživného a jeho určení.

Zákon v § 913 o. z. poskytuje tento obecný konstrukt: „(1)Pro určení rozsahu výživného jsou rozhodné odůvodněné potřeby oprávněného a jeho majetkové poměry, jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného. (2)Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlédnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlédne se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.“⁶⁰ Toto ustanovení je pro určování výživného naprosto klíčovým. Na jedné straně stojí v odstavci jedna **odůvodněné potřeby oprávněného** společně s **jeho majetkovými poměry** a na druhé straně **schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného**. Tento paragraf je obecným zákonným ustanovením, které platí pro všechny druhy vyživovací povinnosti. Tato je tedy nutné použít subsidiárně ke specifickým zákonným ustanovením týkající se jednotlivých vyživovacích povinností. Také to znamená, že zvláštní ustanovení o jednotlivých vyživovacích povinnostech se uplatní přednostně. Zákon neposkytuje šablonu či vzoreček, do kterého by se zasadila potřebná čísla a na základě tohoto by bylo výživné vypočítáno.

Nabízí se otázka, proč vzhledem k rekonstrukci soukromého práva nebyl poskytnut přesně stanovený způsob výpočtu výživného, místo poskytnutí obecných kritérií, jež si každý může vyložit po svém. V důvodové zprávě lze na tuto otázku nalézt odpověď: „K současné podobě výpočtu výživného je rozsáhlá judikatura, která nahlíží na způsob určení výše výživného z mnoha různých stran. I s ohledem na tuto skutečnost je určování výše výživného jednou z nejméně problematických oblastí, neboť soudy tento problém umí rozhodovat, a to i v případě, že se povinný snaží různými způsoby výši výživného snížit. Stanovení striktního způsobu výpočtu výše výživného proto není ani žádoucí, takové

---

⁶⁰ § 913 odst. 1, 2 zákona č. 89./2012 Sb.

rozhodnutí by naopak mohlo být i demotivující." ⁶¹ Autor této práce musí konstatovat, že na začátku studia této materie měl dojem, že určování výše výživného je problematické, a že změna způsobu, jakým je výživné určováno, je na místě. Po detailnějším studiu předmětné materie ale dospěl k opačnému názoru.

V návaznosti na nálezy Ústavního soudu, kdy Ústavní soud konzistentně vyčítá orgánům veřejné moci a obecným soudům přílišný formalistický přístup v některých jejich rozhodnutích, jak je patrné např. zde: *„Z obecného hlediska je namístě připomenout, že Ústavní soud ve své konstantní judikatuře již mnohokrát prokázal, že netoleruje orgánům veřejné moci a především obecným soudům formalistický postup, který používá sofistikované odůvodňování k prosazení zřejmé nespravedlnosti. Zdůraznil přitom mj., že obecný soud není absolutně vázán doslovným zněním zákona, nýbrž se od něj smí a musí odchýlit, pokud to vyžaduje účel zákona, historie jeho vzniku, systematická souvislost nebo některý z principů, jež mají svůj základ v ústavně konformním právním řádu jako významovém celku, a že povinnost soudů nalézat právo neznamená pouze vyhledávat přímé a výslovné pokyny v zákonném textu, ale též povinnost zjišťovat a formulovat, co je konkrétním právem i tam, kde jde o interpretaci abstraktních norem a ústavních zásad."* ⁶², má autor za to, že když už i tak obecná ustanovení, jaká platí pro určování výše výživného, jsou některými soudy striktně formalisticky vykládána, kdy je následně Ústavní soud nucen tento přístup obecným soudům vytknout, pak změnit tato obecná ustanovení, která soudy do určité míry nutí se věci zabývat více do hloubky, ve prospěch stanovení striktního způsobu výpočtu výživného by mělo za následek pouhé zformalizování celého procesu. Osoby soudce by pak nebylo zapotřebí, protože by se výpočet výživného ponížil na pouhé zasazení do vzorečku, který by ad absurdum mohl provádět i počítačový program. Oprávnění a povinnosti by jen zadali potřebné údaje, jejichž pravdivost a pravost by nikdo nezkoumal, a daný program by na základě číselného výpočtu sdělil účastníkům výsledek. Tento přístup by byl chybný.

---

⁶¹ Vláška: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

⁶² Nález ÚS sp. zn.: II. ÚS 3113/10 ze dne 21. 4. 2011

3. 2. 1. 1. Odůvodněné potřeby a majetkové poměry oprávněného jakož i schopnosti, možnosti a majetkové poměry povinného

Pro účely určení rozsahu výživného vycházíme z odůvodněných potřeb oprávněného a schopností, možností a majetkových poměrů povinného. Odůvodněné potřeby oprávněného lze rozdělit na hmotné (majetkové) a nehmotné (nemajetkové, v určitém smyslu "spirituální"). Mezi hmotné potřeby lze zařadit náklady na bydlení (specificky nájem, energie atp.), na jídlo, ošacení, sportovní pomůcky atp. Do nehmotných potřeb pak lze zařadit náklady na studium (školné, zápisné, náklady na školní výlet), rekreaci, kulturní rozvoj (knihy, časopisy) a prostředky určené pro růst schopností a osobnosti.

Nadále lze odůvodněné potřeby rozdělit na pravidelné a nepravidelné (nahodilé). „*Při rozhodování o výživném je třeba zvažovat také potřeby vyskytující se nepravidelně nebo nahodile, avšak tyto potřeby nezletilého dítěte nemohou odůvodnit rozhodnutí o příspěvku na mimořádné výdaje, ale je nutno k nim přihlížet při určení výše výživného podle hledisek obsažených v ustanovení § 85 odst. 2 a 3 a § 96 odst. 1 ZOR.*“⁶³ Pravidelné potřeby jsou takové, na které se pravidelně vynakládají finanční prostředky - náklady na bydlení, jídlo, oblečení atp. Do výdajů nahodilých se pak řadí výdaje pro případ nemoci jako jsou léky, poplatky v ordinaci nebo poplatky za zákrok (např. v zubní ordinaci), ale také v případě nezletilých dětí výdaje na školní výlety anebo prázdninové aktivity (škola v přírodě či tábor). Potřeby nahodilé musí být zohledněny od počátku stanovení výživného. Nelze je proto použít jako důvod pro zvýšení již stanoveného výživného anebo pro vyplacení více po sobě jdoucích částkách výživného v jeden termín, což v odůvodnění svého rozsudku ze dne 28. 2. 1989 dovodil Nejvyšší soud: „*Při rozhodování soudu o výživném podle hledisek uvedených v ustanoveních § 85 odst. 2, 3 a § 96 odst. 1 zák. o rodině je třeba uvažovat též potřeby vyskytující se nepravidelně za delší období (např. potřeby na prázdninový pobyt dítěte), popřípadě potřeby zcela nahodilé, jejichž uspokojení vyžaduje zpravidla vyšší náklady než činí výživné stanovené pro dané období, pokud tyto náklady nebudou důvodem ke změně výživného podle ustanovení § 99 odst. 1 zák. o rodině a § 163 o. s. ř. Uvedené potřeby však nemohou odůvodnit*

---

⁶³ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn.: 13 Co 588/1994

změnu stanovené splatnosti výživného, např. v tom smyslu, že by oprávněný mohl požadovat při očekávání výskytu zvýšených potřeb výživné za více období najednou, byť by to vyžadovala mimořádná situace".⁶⁴ Nutno podotknout, že se tento rozsudek týkal výživného, kde povinným byl rodič a oprávněným nezletilé dítě.

Obecně je důležité, aby se jednalo o potřeby odůvodněné neboli opodstatněné. Soudy ve své rozhodovací praxi odmítají požadavky oprávněných, které jsou zjevně nepřiměřené.

Co se týče majetkových poměrů oprávněného, pak i tyto jsou velice relevantní. Soudy ve svých rozhodnutích na majetkové poměry povinného zpravidla odkazují a i z nich vycházejí pro určení částky výživného. Částka, kterou má povinný povinnost plnit, může být ale snížena o částku, kterou oprávněnému generuje jeho majetek.⁶⁵

Zákon v § 913 odst. 2 o. z., stanoví, jaká kritéria jsou relevantní při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného, na základě kterých je o výši výživného rozhodováno. „Při hodnocení schopností, možností a majetkových poměrů povinného je třeba také zkoumat, zda se povinný nevzdal bez důležitého důvodu výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti nebo majetkového prospěchu, popřípadě zda nepodstupuje nepřiměřená majetková rizika. Dále je třeba přihlídnout k tomu, že povinný o oprávněného osobně pečuje, a k míře, v jaké tak činí; přihlídně se popřípadě i k péči o rodinnou domácnost.“⁶⁶

K výše uvedenému hodnocení je třeba přistupovat **komplexně a individuálně**. Soudy by měly zjišťovat nejen veškeré informace o majetkových poměrech povinného, ale také další informace o povinném samotném tj. o jeho osobních poměrech. Tyto další informace totiž zpravidla zásadně ovlivňují jeho majetkové poměry a jeho schopnosti a možnosti. Konkrétně se jedná o jeho věk, dosažené vzdělání, zdravotní stav, jaké zaměstnání vykonává, jakou praxi se svým oboru má, jaká je situace na trhu práce co do jeho profese, jestli žije sám nebo má

⁶⁴ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 1989, sp. zn. 5 Cz 42/1988 R 5/1991

⁶⁵ Tato problematika detailněji postížena v kapitole 3. 2. Principy určování výživného.

⁶⁶ § 913 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb.

partnera, jestli má další vyživovací povinnost atd. Zákon explicitně stanoví, že pokud se povinný bez důležitého důvodu vzdal výhodnějšího zaměstnání či výdělečné činnosti, pak to jde k jeho tíži. Toto se dá vztáhnout i na případy, kdy povinný již pracovat nechce (bez udání náležitého důvodu, např. pro velmi pokročilý věk, zdravotní stav atp.), ale mohlo by se to po povinném spravedlivě požadovat. Pokud ale povinný o oprávněného řádně pečuje a uspokojuje i potřeby nehmotné (anebo plní nad rámec stanoveného výživného), pak se i tyto musí brát v potaz, stejně pokud tak povinný nečinní. Tento komplexní a individuální přístup v hodnocení majetkových poměrů povinného není nový. Již rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 8. 1969 tento přístup zmiňuje: „*Pro posouzení schopností a možností rodiče ve smyslu ustanovení § 96 odst. 1 zák. o rodině nejsou rozhodné jeho skutečné výdělečné (popř. i majetkové) poměry, ale jeho reálné výdělečné (popř. i majetkové) možnosti, dané mj. jeho fyzickým stavem, nadáním, množstvím získaných vědomostí a pracovních zkušeností apod. Zjistí-li soud, že rodič změnil dosavadní zaměstnání za méně výhodné, zkoumá pečlivě, zda se tak stalo z důležitého důvodu (např. ze zdravotních důvodů, z důvodu odchodu rodiče z funkce, pro jejíž výkon nemá kvalifikaci, z důvodu organizačních změn, z důvodu změny bydliště); není-li tomu tak, vychází z příjmů rodiče před změnou zaměstnání.*“⁶⁷

3. 2. 1. 2. Více osob povinných vůči oprávněnému

V praxi se lze běžně setkat se situací, kdy existuje jedna osoba oprávněná a vůči této osobě je několik osob povinných. Například se jedná o situaci, kdy je oprávněnou osobou dítě, a rodiče jsou osobami povinnými. Zákon hovoří následovně: „*Je-li více osob povinných, které mají vůči oprávněnému stejné postavení, odpovídá rozsah vyživovací povinnosti každé z nich poměru jejich majetkových poměrů, schopností a možností k majetkovým poměrům, schopnostem a možnostem ostatních.*“⁶⁸ Podmínkou je, že musí mít stejné postavení ve vztahu k oprávněnému. To znamená, že všichni povinní musí být rodiči anebo prarodiči atp. Rozsah výživného se poté počítá každému povinnému zvlášť a to podle jejich majetkových poměrů. Nelze pro všechny stanovit stejnou částku, ledaže by jejich majetkové poměry byly naprosto stejné. Jedná se o tzv. **dílčí závazek**, v zákoně

⁶⁷ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 8. 1969, sp. zn. 8 Cz 23/1969 R 27/1970.

⁶⁸ § 914 zákona č. 89/2012 Sb.

upraven pod názvem **dělitelné plnění** v § 1871 odst. 1: „Každý z několika spoludlužníků dělitelného plnění je dlužen jen svůj díl a každý z několika věřitelů dělitelného plnění je věřitelem jen svého dílu, ledaže smlouva, zákon nebo rozhodnutí soudu stanoví jinak.“⁶⁹ Věřitelem je oprávněný (například dítě) a dlužníci jsou povinni (např. rodiče). Jejich povinnost je rozdělena na díly a věřitel může po dlužnících požadovat plnění pouze jejich dílu a ne celého dluhu. V kontrastu lze uvést plnění tzv. **společné a nerozdílné** upravené v § 1872 odst. 1: „Je-li několik dlužníků zavázáno plnit společně a nerozdílně, jsou povinni plnit jeden za všechny a všichni za jednoho. Věřitel může požadovat celé plnění nebo jeho libovolnou část na všech spoludlužnících, jen na některých, nebo na kterémkoli ze spoludlužníků.“⁷⁰ Pokud by povinni z vyživovací povinnosti byli zavázáni společně a nerozdílně, pak by pro všechny byla stanovena pouze jediná částka a oprávněný by plnění celé této částky mohl požadovat i jen po jednom z nich. V optice právní úpravy určování rozsahu výživného, kdy jednou z rozhodných skutečností jsou právě majetkové poměry povinného, by bylo společné a nerozdílné plnění povinných v rozporu s jednou ze základních podmínek stanovení rozsahu výživného.

3. 2. 1. 3. Specifika určování rozsahu výživného mezi rodiči, a dětmi a předky a potomky

Jedno ze specifických ustanovení, které se uplatňuje přednostně k obecné úpravě o vyživovací povinnosti, se nachází v § 915 o. z. Týká se výživného mezi rodiči a dětmi. „(1) Životní úroveň dítěte má být zásadně shodná s životní úrovní rodičů. Toto hledisko předchází hledisku odůvodněných potřeb dítěte. (2) Dítě je povinno zajistit svým rodičům slušnou výživu.“⁷¹ Z důvodové zprávy k občanskému zákoníku zjišťujeme, že ustanovení § 915 o. z. (společně s § 916, § 917, § 918 o. z.) je jeden z těch, který byl částečně pozměněn a formulačně upraven, ale v zásadě je přepisem minulé právní úpravy. Literatura uvádí k tomuto ustanovení následující: „Vyplývá z něj, že pokud rodič disponuje výjimečnými příjmy, které například v čase rostou, bude růst i výživné dítěte, a to bez ohledu na jeho skutečné životní náklady či objektivní potřeby. Neuspěje tedy argument

⁶⁹ § 1871 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

⁷⁰ § 1872 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

⁷¹ § 915 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb.

povinného rodiče o tom, že výživné vypočtené z jeho nadstandardního příjmu by bylo příliš vysoké a dítěti či rodiči, který je má v péči, by na konci měsíce zůstávala nevyčerpaná částka, což by bylo dle povinného rodiče nesprávné." ⁷²

Naše právní úprava neobsahuje ustanovení o maximální výši, ale ani o minimální výši výživného. V optice výše uvedené citace by tedy mohlo docházet k situaci, kdy by nezletilému dítěti mohla být přiznána velice vysoká částka (např. 50.000,- Kč měsíčně), i když ji není schopno při nejlepší vůli vyčerpat. Tento přístup k výkladu zákona je příliš formalistický a neodpovídá smyslu právní úpravy. Smyslem tohoto ustanovení není to, aby dítě mělo k dispozici stejnou částku jako rodič s nadstandardním příjmem, ale aby vzhledem ke svému věku a vyspělosti mělo obdobnou životní úroveň jako rodič. Zejména je důležité to, aby byl dítěti zachován takový komfort, na který bylo zvyklé po dobu, kdy oba rodiče žili spolu. Rozvod není dostatečným důvodem pro snížení životní úrovně dítěte, na kterou bylo zvyklé.

Úkolem obecných soudů je nalézt rovnováhu, tedy aby výživné rodiče s nadstandardními příjmy nebylo neúčelně vysoké. Ústavní soud se k dané problematice rovněž vyjadřoval: *„Shodu v životní úrovni mezi rodiči a dětmi je proto třeba hledat především v samotném způsobu života, využívání kulturních, sportovních a společenských možností. Stejná životní úroveň musí dítěti umožňovat žít takovým stylem života, který by je ve srovnání s ostatními členy rodiny nevyklučoval z jejího celku, nebo který by nevytvářel neodůvodněné rozdíly mezi rodiči a dětmi."* ⁷³ V praxi se může vyskytnout situace, kdy životní úroveň jednoho rodiče zdaleka převyšuje životní úroveň druhého rodiče. Otázkou je s jakým rodičem má dítě sdílet životní úroveň? Zákon o tomto explicitně nehovoří. Z literatury a judikatury lze ale dovodit, že v takovém případě má dítě právo sdílet tu lepší životní úroveň. Nad rámec tohoto lze také z judikatury dovodit, že pokud dítě sdílí společnou domácnost s rodičem, jehož životní úroveň je na lepší úrovni, pak by soud nemusel dítěti v **odůvodněných** případech výživné od druhého rodiče přiznat. Pravděpodobně by soud tento krok odůvodnil poskytováním nemajetkové části výživného druhým rodičem. Potřeba peněžité částky by absentovala, protože první rodič již tuto část potřeb pokrývá.

---

⁷² KOVÁŘOVÁ, Daniela. *Výživovací povinnost po rekonstrukci*. Praha: Leges, 2014., str. 39.

⁷³ Nález Ústavního soudu IV.ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015.

Pokud je oprávněným rodič, pak právo na zásadně shodnou životní úroveň absentuje. Zákon zmiňuje pouze poskytnutí slušné výživy v § 915 odst. 2 o. z. Již tedy neplatí teze, že oprávněný (v tomto případě rodič) má právo využívat kulturní, společenské a další životní možnosti na stejné úrovni jako povinný. Rozsah výživného oprávněného rodiče je tedy zásadně limitovanější nežli u dítěte. Oprávněný rodič má ale právo na pokrytí svých odůvodněných potřeb jako je strava, oblečení, bydlení i jiných např. nehmotných potřeb. Při určování rozsahu výživného pro oprávněného rodiče je stále nutné vycházet i z obecných zákonných ustanovení o výživném, např. o odůvodněných potřebách oprávněného a rozsahu jeho majetku, ale také o majetkových poměrech povinného. V neposlední řadě je třeba zmínit fakt, že vyživovací povinnost mezi manžely **předchází** vyživovací povinnosti předků a potomků.

Pro určování rozsahu výživného lze také vycházet z materiálů Ministerstva spravedlnosti. Ministerstvo spravedlnosti za vedení ministryně Daniely Kovářové soudům poskytlo v květnu 2010 tzv. doporučující tabulku. Jejím účelem bylo sjednotit rozhodovací praxi soudů ve věci určování výše výživného pro nezaopatřené děti. Tato tabulka rozdělila děti do pěti kategorií podle jejich věku. Ke každé kategorii bylo přiřazeno procentuální rozmezí, které odpovídalo části příjmu povinného rodiče, který měl plnit oprávněnému. Čím vyšší věk dítěte, tím vyšší bylo dané procentuální rozmezí.

Tabulka vznikla v rámci expertní skupiny Ministerstva spravedlnosti a byla založena na interpretaci statistických dat i zahraničních právních úprav. Její charakter byl pouze doporučující a soudy jí nebyly vázány takovým způsobem, že by se od ní nemohly odchýlit. Nicméně by toto odchýlení muselo být řádně odůvodněno. Na základě judikatury Ústavního soudu ji také nelze zcela ztotožňovat s aplikační praxí. Jak je patrné z následujícího, tak soudy tabulku (ÚS ji nazývá "Doporučením") ve svých rozhodnutích reflektovaly: „*Nicméně je Ústavnímu soudu z jeho činnosti známo, že obecné soudy berou Doporučení při svém rozhodování v úvahu, takže je nutno mu určitý sjednocující potenciál a význam (z hlediska faktického či tzv. normativity faktického) přiznat; vzhledem k tomu si na základě Doporučení lze udělat alespoň rámcový přehled o situaci ve společnosti, resp. o současné aplikační praxi (jejíž znalostí na tomto úseku může disponovat právě tento ústřední správní úřad), tedy alespoň stran (prvotní) relace*

mezi výživným na straně jedné a příjmem povinného rodiče a věkem dítěte na straně druhé, což by nemuselo být bez významu pro aplikaci výše zmíněných měřítek používaných Ústavním soudem při přezkumu rozhodnutí obecných soudů." ⁷⁴ Tabulka subjektům vyživovací povinnosti tedy může sloužit jako určitá rámcová představa toho, jak bude soud pravděpodobně rozhodovat. Dříve byla dostupná na portálu Justice.cz. V současné době ji tam již nelze dohledat, a tak není jisté, jestli je stále aktuální. Nicméně je zobrazena níže.

Kategorie	Věk dítěte ^[1]	Procentuální rozmezí ^[2]
1.	0 – 5 let	11 – 15 %
2.	6 – 9 let	13 – 17 %
3.	10 – 14 let	15 – 19 %
4.	15 – 17 let	16 – 22 %
5.	18 a více let	19 – 25 %

3. 2. 1. 3. 1 Domněnka příjmu povinného

V praxi lze také pozorovat přístup některých povinných k výživnému, který spočívá v jejich snaze zakrýt, zamlčet či zkreslit své skutečné majetkové poměry. Tímto se snaží dosáhnout snížení měsíčního peněžitého plnění, které by měli poskytovat oprávněnému. Tento problém řeší tzv. **domněnka příjmu povinného**. V zákoně je upravena v § 916 o. z.: „*Neprokáže-li v řízení o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti nebo o vyživovací povinnosti jiného předka k nezletilému dítěti, které nenabylo plné svéprávnosti, osoba výživou povinná soudu řádně své příjmy předložením všech listin a dalších podkladů pro zhodnocení majetkových poměrů a neumožní soudu zjistit ani další skutečnosti potřebné pro rozhodnutí zpřístupněním údajů chráněných podle jiného právního předpisu, platí, že průměrný měsíční příjem této osoby činí pětadvacetinásobek částky životního*

⁷⁴ Usnesení ÚS sp. zn.: III.ÚS 1071/15 ze dne 11. 6. 2015

minima jednotlivce podle jiného právního předpisu." ⁷⁵ Již stará právní úprava obsahovala nevyvratitelnou domněnku příjmu povinného.

Zákonodárci byli nuceni po společenských a ekonomických změnách po roce 1989 pracovat s faktem, že velký počet lidí přestal získávat příjmy ze závislé činnosti a místo toho začali podnikat. Stará právní úprava dvakrát změnila násobek z částky životního minima, kdy to nejprve byl patnáctinásobek a později 12,7 násobek. Současná právní úprava podstatně zvýšila tuto částku na pětadvacetinásobek. Tato domněnka se neaplikuje za každých okolností. Použije se, pokud povinný neposkytne soudu dostatečnou součinnost při zkoumání jeho příjmů. Soud má za úkol komplexně zkoumat majetkové poměry oprávněného jakož i jeho schopnosti a možnosti. Povinný výživou má tedy vůči soudu povinnost předložit veškeré listiny (jako je např. daňové přiznání, výpisy z účtů), uvést veškeré skutečnosti a umožnit soudu přístup i do zákonem chráněných údajů, aby mohl spravedlivě stanovit výši výživného. Soud také může vycházet z výpovědí účastníků a porovnávat je s dalšími listinnými důkazy. Také může vycházet z informací od správních orgánů jako je finanční úřad. V minulosti platila zásada mlčenlivosti finančních úřadů ve věci poskytnutí informací potřebných pro soud, aby mohl rozhodnout o výživném. Tato mlčenlivost byla prolomena ustanovením § 53 odst. 1 písm. c) bodu 3. zákona č. 280/2009 Sb., daňový řád, ve kterém je jasně uvedeno, že pokud finanční správa poskytne soudu informace pro rozhodnutí o výživném, pak se nejedná o porušení mlčenlivosti, kterou finanční úřad a osoby pověřené finančním úřadem mají.

V praxi se autor setkal s případem, kdy rodič tvrdil, že jeho příjem je 13.000,- Kč čistého měsíčně, a proto by dle rodiče mělo být výživné na zletilé dítě jím poskytované velice nízké. Výše uvedený příjem rodiče měl pokrýt jeho náklady na bydlení v novém rodinném domě, náklady na provoz vozidla atp. Rodič také doložil soudu jako omluvenku z jednoho z jednáních permanentku na hory v Alpách v Rakousku. Soudkyně se při výslechu rodiče dotázala na jeho výdaje a konfrontovala ho s touto permanentkou a dalšími skutečnostmi. Výsledkem řízení bylo výživné ve výši 18.000,- Kč měsíčně. Odvolací soud následně tuto povinnost snížil na 17.000,- Kč měsíčně. Tento případ byl řešen

---

⁷⁵ § 916 zákona č. 89/2012 Sb.

u Obvodního soudu pro Prahu 1.⁷⁶ **Podobné případy zcela závisí na soudci samotném, tedy jeho přístupu k věci.** Tato soudkyně se pečlivě zabývala příjmy povinného rodiče a i přesto, že se rodič snažil soudu zamlčet své skutečné příjmy, tak soudkyně rozhodla ve prospěch zletilého dítěte. Tento rodič byl účastníkem další soudního řízení o určení výživného, tentokrát pro nezletilé dítě. Soud proběhl v Ústí nad Labem, jež byl místně příslušným soudem nezletilého dítěte. Soudci, který případ soudil, byly předloženy stejné argumenty a důkazy. Soudce vycházel z příjmu povinného rodiče, který byl doložen, a daným případem se do hloubky nezabýval, ač se zabývat měl už jen z důvodu, že se jednalo o řízení nesporné a soud se nemá spokojit jen s tvrzeními účastníků řízení. Výsledkem byla měsíční částka ve výši 3.000,- Kč. Soudce tedy provedl jen matematickou operaci a autor má za to, že svoji práci neodvedl dobře.

Pokud tedy povinný výživou soudu tuto součinnost neposkytne a bude se své skutečné příjmy a majetkové poměry snažit zakrývat, pak může soud aplikovat ustanovení § 916 o. z. pro výpočet jeho průměrného měsíčního příjmu. Tento výpočet vychází ze životního minima, které je upraveno v jiném právním předpisu a jeho výše se každým rokem mění.

3. 2. 1. 3. 2. Tvorba úspor

V řízení o určení výživného je za splnění určitých předpokladů možné považovat jako jednu z odůvodněných potřeb také tvorbu úspor. V zákoně je tato možnost upravena v § 917 o. z.: „*Rozhoduje-li soud o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti nebo o vyživovací povinnosti předka k nezletilému dítěti, které nenabylo plné svéprávnosti, a majetkové poměry osoby výživou povinné to připouštějí, lze za odůvodněné potřeby dítěte považovat i tvorbu úspor, nevylučují-li to okolnosti zvláštního případu; poskytnuté výživné přechází do vlastnictví dítěte. O správě takto poskytnutých částek platí obecná pravidla o jmění dítěte.*“⁷⁷ Jedním z hlavních předpokladů je, že oprávněným musím být dítě a to nejen nezletilé (ať již plně svéprávné či ne), ale i zletilé. Povinným je pak rodič dítěte, popř. předek. Předek jen za předpokladu, že dítě je nezletilé a **není plně svéprávné**. Předku tedy nemůže být uložena povinnost tvorby úspor vůči

---

⁷⁶ Nutno podotknout, že informace o daném případě autor čerpal od jednoho z advokátů vyučujících na FPR ZČU v rámci seminární výuky.

⁷⁷ § 917 zákona č. 89/2012 Sb.

zletilému dítěti a vůči plně svéprávnému nezletilému dítěti. Nadále musí být tvorba úspor umožněna majetkovými poměry povinného. Zpravidla se tedy bude toto ustanovení aplikovat u těch povinných, jejichž příjmy jsou nadprůměrné.

Zákon zmiňuje, že toto ustanovení lze aplikovat, pokud to nevyklučují okolnosti zvláštního případu. Komentářová literatura k těmto uvádí následující: „Němčtě, jde-li o další předpoklad, a to okolnosti jednotlivého případu, máme za to, že v některých případech je z dlouhodobějšího hlediska vhodnější stanovit výživné jen v podobě běžného výživného určeného na spotřebu, a nikoliv na úspory. Může jít o to, že povinný se svým majetkem řádně hospodáří, nepodstupuje žádná výrazná rizika, jmění zvelebjuje, investuje do podstaty apod. a z dlouhodobějšího hlediska se toto jeví jako v nejlepším zájmu oprávněného. Také z výchovných důvodů – rodiče mají být všestranně příkladem svým dětem, zejména pokud jde o způsob života a chování v rodině (§ 884 odst. 1) – lze mít za to, že řádná správa vlastního majetku, zachování rodového jmění apod. pro další generace je v nejlepším zájmu oprávněného. Pokud bude mít dítě vlastní majetek, bude situace obdobná (viz komentář k § 900).“⁷⁸ Tyto okolnosti budou záležet na konkrétním případě a také na úvaze osoby soudce, který bude daný případ rozhodovat. Nelze podat taxativní výčet okolností, které by aplikaci tohoto ustanovení vylučovaly.

Prostředky, které takto vzniknou, přechází do vlastnictví dítěte. Pokud je dítě zletilé (anebo nezletilé, ale plně svéprávné), pak správa těchto prostředků záleží jen na něm. U nezletilého dítěte je nutné použít ustanovení o správě jeho jmění.⁷⁹ Jmění nezletilého dítěte spravují rodiče společně jako řádní hospodáři. Jsou povinni s ním bezpečně nakládat a při správě jeho jednotlivých částí vystupují jako zástupci vlastníka, jímž je nezletilé dítě. Jeví se jako vhodné, aby se rodiče dohodli na výběru dostatečně stabilního peněžního ústavu, kam budou úspory posílat. V případě, že se rodiče nedohodnou, pak rozhodne o výběru peněžního ústavu soud. V obou případech platí, že primárním cílem je zachování daných

---

⁷⁸ KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. § 917 [Tvorba úspor]. In: HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1110.

⁷⁹ § 896 a následující o. z.

prostředků a ne jejich rozmnožení. Při výběru peněžního ústavu a jím nabízených služeb bezpečnost jasně převažuje nad zhodnocením úspor dítěte.

Máme také jistotu, že dané ustanovení je ústavně konformní, jelikož byl proti němu podán návrh na jeho zrušení.⁸⁰ V řízení o kumulativní ústavní stížnosti stěžovatel svůj návrh odůvodnil tím, že dané ustanovení zakládá diskriminaci rozvedených rodičů, resp. rodičům, kterým bylo stanoveno výživné soudním rozhodnutím vůči rodičům nerozvedeným a současně dětí z takové rodiny vůči dětem z rozvedených rodin. Dle stěžovatele je také právem rodiče, zda rozhodne, jestli bude dítěti úspory tvořit anebo ne. Nadále rozvedl tezi, že děti v "úplné" rodině jsou závislí na libovůli rodičů, jestli jim úspory zřídí, a tak jsou diskriminovány vůči dětem z rozvedených rodin. Ústavní soud argumentaci stěžovatele odmítl. Podle Ústavního soudu každý rodič řádně plní svou rodičovskou odpovědnost vytváří (pokud mu to majetkové poměry dovolují) určitou finanční rezervu pro případ, že nebude (např. z důvodu výpadku příjmů) schopen dostát svých povinností vůči dítěti. V případě, že rodiče spolu nežijí (anebo jeden z nich neplní svoji vyživovací povinnost), tak musí výživné určit soud. Ústavní soud nespatřuje nic protiústavního ani diskriminačního na rozhodnutí soudu, které rozdělí výživné do dvou položek - na výživné sloužící okamžitým potřebám a výživné na budoucí předpokládané či nepředpokládané výdaje.

3. 2. 1. 3. 3. Zálohové výživné

S ustanovením § 917 o. z. se pojí ustanovení § 918 o. z. „*V řízení o vyživovací povinnosti rodiče k dítěti může v případech hodných zvláštního zřetele soud uložit osobě výživou povinné, aby složila zálohu na výživné splatné v budoucnu; poskytnuté výživné přechází do vlastnictví dítěte postupně k jednotlivým dnům splatnosti výživného. Na složenou zálohu se hledí jako na majetek povinného.*“⁸¹ Jde o tzv. **zálohové výživné**. Klíčovým termínem je v tomto ustanovení - případy hodné zvláštního zřetele. „*Za případy hodné zvláštního zřetele, kdy smí soud uložit rodiči povinnost složit zálohu na výživné splatné v budoucnosti, je možné považovat takové situace, kdy povinný má nepravidelné příjmy (např. sezonní*

⁸⁰ Jedná se o náleží ÚS sp. zn.: III.ÚS 1033/16 ze dne 13. 9. 2016.

⁸¹ § 918 zákona č. 89/2012 Sb.

zaměstnanci), zdědí značné prostředky (ale lze usuzovat, že nebude schopen s nimi řádně hospodařit), podniká a prokazatelně podstupuje majetková rizika (a jsou obavy, že by výživa dítěte nebyla v budoucnu řádně zajištěna), má v plánu delší pobyt v zahraničí (a vymáhání výživného by bylo problematické) apod." ⁸² Jedná se o tzv. **zvláštní zajišťovací titul**. Pokud existuje obava, že by se vzhledem k příjmu povinného mohlo stát, že dítě nebude mít pravidelné dávky výživného, pak může soud užít tohoto ustanovení zákona. Zákon zde nerozlišuje, jestli se jedná o děti nezletilé nebo zletilé. Úskalím z praktického hlediska se jeví skládání záloh na výživné, resp. kam dané zálohy složit. Prostředky, takto složené totiž přechází do vlastnictví oprávněného postupně. Do doby tohoto přechodu vlastnictví jsou dané prostředky ve vlastnictví povinného. Důvodová zpráva uvádí následující: „Jde-li o výživné splatné v budoucnu (§ 918), měl by se o zřízení účtu postarat povinný, neboť jde o vedení účtu s jeho penězi. Pokud by se povinný nepostaral, musel by plnit na účet zřízený třeba druhým rodičem oprávněného s tím, že by byly stanoveny okolnosti výběru či výplaty jednotlivých částek výživného, a z úroků by se povinnému srážely nutné platby spojené s vedením účtu." ⁸³ Prostředky takto zajištěné ale de facto zajištěny nejsou, i když de iure ano. Pokud jsou ve vlastnictví povinného, pak i pokud je složí na účet, který zřídí speciálně pro tyto prostředky, tak je stále může použít. Možným řešením by bylo tyto prostředky předat třetí osobě do úschovy (advokát, notář atp.), která by ke dni splatnosti částky výživného danou částku oprávněnému zaslala. Další řešením by mohlo být uzákonění možnosti soudu uložit bance povinnost spočívající v zablokování daných prostředků na pro tyto účely zřízeném účtu povinného. Povinný by tedy měl povinnost složit na speciálně zřízený účet stanovenou částku, se kterou by nemohl dále disponovat vyjma jejího postupného odesílání oprávněnému.

3. 2. 2. Společná ustanovení o výživném

Tato ustanovení se nacházejí v § 921 - § 923 o. z. a vztahují se na výživné obecně, anebo je v daném ustanovení jasně vymezeno, na jaké subjekty se vztahuje.

---

⁸² (KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka. § 918 [Zálohování výživného]. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655–975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014, s. 1112.

⁸³ Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

„Výživné se plní v pravidelných dávkách a je splatné vždy na měsíc dopředu, ledaže soud rozhodl jinak nebo se osoba výživou povinná dohodla s osobou oprávněnou jinak“⁸⁴ Zákon stanovuje, že výživné je dávka, která je splatná na měsíc dopředu. Toto ale nebrání soudu, anebo subjektům vyživovací povinnosti, aby si ujednali něco jiného. Z důvodové zprávy lze zjistit, že se jedná o přepis minulé právní úpravy. Avšak je modifikována o výslovnou možnost se odchýlit od zákonné úpravy. Daná dohoda ale nesmí odporovat smyslu výživného, což je hrazení odůvodněných potřeb. Ochrana osoby, jež není plně svéprávná je dána obecnými ustanoveními o vyživovací povinnosti.

§ 922 upravuje, od kterého dne lze výživné přiznat. „(1) Výživné lze přiznat jen ode dne zahájení soudního řízení; u výživného pro děti i za dobu nejdéle tři let zpět od tohoto dne. (2) Výživné pro neprovdanou matku a úhradu nákladů spojených s těhotenstvím a porodem lze přiznat i nazpět, nejdéle však dva roky ode dne porodu.“⁸⁵ Toto ustanovení je převzato z minulé právní úpravy, avšak s důležitými dodatky. Prvním dodatkem je to, že zpětně lze výživné přiznat i **zletilým** dětem, což dříve možné nebylo. Druhým je zvýšená ochrana neprovdané matky, kdy jí lze rovněž výživné přiznat zpětně. Účelem tohoto ustanovení je matce ulehčit sociálně nevýhodnou situaci, ve které se nachází hledáním povinného muže.

Soud může v případě změny poměrů nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, změnit dohodu či rozhodnutí, kterým bylo výživné upraveno, což je stanoveno v § 923 odst. 1 o. z. a také v § 475 z.ř.s. Z judikatury vyplývá, že podmínkou pro změnu dohody či rozhodnutí soudu je **podstatná** změna poměrů nezletilého dítěte. Např. se nejedná o podstatnou změnu poměrů, když dítě začalo docházet na další dvě volnočasové aktivity i přesto, že jsou s nimi spojené určité výdaje. Samotný běh času také není sám o sobě důvodem pro změnu výživného. Odstavec dva téhož paragrafu také stanoví, že spotřebované výživné nezletilého dítěte, které nenabylo plné svéprávnosti, za minulou dobu, pro kterou bylo sníženo či zrušeno, se nevrací. Toto se aplikuje v situaci, kdy bylo o výživném pro nezletilého rozhodnuto soudem prvního stupně. Takové rozhodnutí je dle § 473 písm. a) z.s.ř., předběžně vykonatelné. Znamená to, že povinný rodič musí plnit

---

⁸⁴ § 921 zákona č. 89/2012 Sb.

⁸⁵ § 922 zákona č. 89/2012 Sb.

i před tím, než rozsudek nabude právní moci. Rodič ale podá včasné odvolání. Odvolací soud o několik měsíců později změní výrok rozhodnutí o určení výše výživného tak, že výživné stanovené soudem prvního stupně se snižuje. Nezletilé dítě, které nenabývalo svéprávnosti, ale na základě § 923 odst. 2 o.z., nemá povinnost již plněné výživné (tedy rozdíl mezi plněným a sníženým výživným) povinnému vracet. Také se nevrací dávka výživného, která již byla splněna, ale dítě před uplynutím celého měsíce, zemřelo. Konkrétně se jedná o situaci, kdy např. v úterý došlo na účet matky výživné pro nezletilé dítě, ale ve čtvrtek dítě zemřelo.

Promlčení výživného není upraveno v o.z. v části rodinného práva, nýbrž v ustanoveních týkající se promlčení obecně, konkrétně v § 613 o. z.: „*Právo na výživné se nepromlčuje, práva na jednotlivá opětuující se plnění však promlčení podléhají.*“⁸⁶ Právo na výživné jako takové se tedy nepromlčuje. Znamená to, že v běhu času uplatnění tohoto práva nijak neoslabuje. Promlčení podléhají ale jednotlivá plnění či peněžité dávky a to v délce tří let. V minulé právní úpravě bylo toto ustanovení v § 98 ZOR společně s ustanovením o přiznání výživného ode dne zahájení soudního řízení. Tvůrci zákona se rozhodli tato dvě ustanovení od sebe oddělit, protože dle jejich názoru nemají nic společného.

Poslední ustanovení, které je třeba zmínit v souvislosti s výživným, se týká započtení závazků v § 1988 odst. 1 o. z.: „*Zakazuje se započtení proti pohledávce výživného pro nezletilého, který není plně svéprávný.*“⁸⁷ Nezletilému, který není plně svéprávný zákon tímto poskytuje zvýšenou ochranu. I přesto, že povinný má vůči nezletilému, jež není plně svéprávný, pohledávku stejného druhu (v tomto případě peněžitou pohledávku), tak její započtení proti výživnému je explicitně zakázáno.

3. 3. Případy z praxe

V této kapitole bude práce demonstrovat použití nejen hmotného práva na praktických případech, které byly v praxi řešeny. Ke každému případu práce poskytne krátkou analýzu, která bude obsahovat názor autora práce na daný případ. Autor si dovolí v těchto analýzách zhodnotit postup soudů, ačkoli ví, že

---

⁸⁶ § 613 zákona č. 89/2012 Sb.

⁸⁷ § 1988 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb.

mu to ne úplně přísluší. Údaje o účastnících byly upraveny z důvodu ochrany soukromí účastníků předmětných řízení.

3. 3. 1. Příklad změny poměrů nezletilého dítěte

Dne 28. 11. 2016 podala matka nezletilého A. B., jemuž jsou čtyři roky, návrh na zvýšení výživného místně příslušnému soudu z důvodu podstatné změny poměrů. Do této doby byla výchova a výživa dítěte upravena rozsudkem ze dne 16. 5. 2016, který nabyl právní moci 1. 7. 2016, ve kterém soud schválil dohodu rodičů o výchově a výživě nezletilého dítěte. Výživné na nezletilého bylo stanoveno ve výši 6.000,- Kč měsíčně.

Matka v podaném návrhu ze dne 28. 11. 2016 tvrdila, že na výše uvedenou dohodu přistoupila současně s návrhem dohody o vypořádání SJM, ve které bylo mimo jiné upraveno bydlení manželů a nezletilého syna po rozvodu. Otec si uzavření této dohody na základě tvrzení matky rozmyslel po nabytí právní moci výše uvedeného rozsudku. Otec následně navrhl nové znění dohody o vypořádání SJM, ve které bylo postavení matky (a tím i nezletilého syna, který byl matce svěřen do péče) zhoršeno. Matka již nemá jistotu bydlení. Náklady na provoz domácnosti významně vzrostou či již vzrostly. Matka nastoupila do svého původního zaměstnání, ale jen na částečný úvazek tak, aby se mohla starat o nezletilého. Její průměrný čistý měsíční příjem činí 18.700,- Kč. Jiné příjmy, kromě výživného hrazené otcem, matka nemá. Průměrný čistý měsíční příjem otce činí 51.300,- Kč na základě zjištění soudu v dřívějším řízení o určení výchovy a výživy dítěte. Otec pronajímá byt č. 2, ze kterého měsíční příjem činí 5.000,- Kč. Dále otec žije se svou novou družkou v jejím bytě - její měsíční čistý příjem činí 25.000,- Kč. Náklady matky (společně s náklady na péči o nezletilého syna) činí celkem 17.200,- Kč.

Na základě výše uvedených skutečností má matka za spravedlivé, aby bylo výživné na nezletilého zvýšeno z 6.000,- Kč měsíčně na 15.000,- Kč měsíčně.

3. 3. 1. 1. Vyjádření otce

Otec se k výše uvedenému návrhu vyjádřil ve svém podání soudu ze dne 3. 1. 2017. Otec s výše uvedeným návrhem nesouhlasí a považuje jej za účelový, kdy hlavním důvodem podání návrhu matky je neuzavření dohody o vypořádání SJM.

Otec má za to, že neexistují relevantní důvody pro zvýšení výživného. Otec popírá, že by byla uzavřena jakákoli dohoda o vypořádání SJM, a že by si uzavření takové dohody rozmyslel. Dále otec uvádí, že není pravdou, že matka nemá zajištěné bydlení, což vyplývá z vlastnických vztahů, kdy matka užívá byt č. 1 ve společném vlastnictví manželů. Otec také popírá jakoukoli účelovost či jeho zájem poškodit matku či dokonce nezletilého syna. Nadále se otec o svého syna stará, kdy ho často vyzvedává ze školky a i se s ním pravidelně stýká. Otec zvýšení výživného na částku 15.000,- Kč měsíčně považuje za nepřijatelné nejen vzhledem k jeho péči o syna, kdy plní svou vyživovací povinnost i nad rámec stanoveného výživného (např. nakupováním oblečení atp.). Dále otec popírá, že by pronajímal byt č. 2. V něm totiž žije jeho sestra, která hradí pouze náklady spojené s provozem bytu. Otec nepopírá, že má přítelkyni, se kterou ale nehospodáří společně, pouze jí přispívá na bydlení. Matka má ale rovněž přítele, což se snaží zakrýt, aby měla lepší pozici v rámci soudního řízení. Otec také rozporuje celkové náklady matky, zejména náklady týkající se bydlení, které jsou menší než matka uvádí. Na základě výše uvedených skutečností otec navrhuje návrh matky zamítnout.

3. 3. 1. 2. Rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci

Soud prvního stupně dne 8. 6. 2017 vydal následující rozsudek sp. zn. 99 P 378/2016. Soud prvního stupně zvýšil výživné pro nezletilého z částky 6.000,- Kč měsíčně na částku 9.000,- Kč měsíčně. Nadále stanovil otci povinnost zaplatit k rukám matky dlužné výživné ve výši 24.000,- Kč. Tím změnil předchozí rozsudek soudu ze dne 21. 6. 2016, jež nabyl právní moci dne 3. 8. 2016.

Soud provedl v rámci řízení rozsáhlé dokazování. Soud se ne zcela ztotožnil s názorem matky, že se neuzavřením dohody o vypořádání SJM ocitla v horší pozici. V průběhu řízení bylo prokázáno, že byla vypracována dohoda o vypořádání SJM, ale pro rozhodování soudu toto nebylo podstatné. Soud vycházel z toho, že i přesto, že dřívější úprava poměrů byla necelý rok stará, tak změna poměrů nezletilého odůvodňuje zvýšení výživného. Toto s ohledem na fakt, že nezletilý začal navštěvovat předškolní zařízení, které je spojeno s vyššími náklady, na kterých se ale otec částečně podílí. Dále vycházel z toho, že se příjmy rodičů, a to zejména příjem otce (o 16.000,- Kč měsíčně), zvýšily. Soud proto

s ohledem na majetkové poměry otce a odůvodněné potřeby nezletilého výživné zvýšil o 3.000,- Kč měsíčně.

3. 3. 1. 3. Odvolání otce

Otec proti rozsudku soudu prvního stupně ze dne 8. 5. 2017 brojil včasným podáním odvolání. Dle názoru otce přesto, že soud provedl poměrně rozsáhlé dokazování, tak z něj dovedl nesprávné skutkové i právní závěry. Tuto skutečnost prokazuje stavem, kdy již např. nedosahuje tak vysokých příjmů, jako za doby řízení před soudem prvního stupně. Otec uvádí, že těžištěm argumentace není změna poměrů, ale skutečnost, že nedošlo k uzavření následných a to pro matku jednostranně výhodných dohod, které preferovala bez ohledu na objektivně zjištěný skutkový stav. Otec zmiňuje, že tvrzení matky, že nemá přítele je účelové a je motivováno snahou získat v rámci soudního řízení výhodu, jelikož není pravdivé. Otec se také podílí na obstarávání potřeb syna jako je školkové, ale i na dalších kroužcích a mimoškolních aktivitách. Ustanovení § 923 odst. 1 o.z., uvádí, že pokud dojde ke změně poměrů nezletilého dítěte, pak může soud změnit dohodu rodičů. Podmínkou je, že to musí být změna trvalejšího rázu, což samotný běh času (v tomto případě velice krátký) není. Otec tedy navrhuje, aby byl rozsudek soudu prvního stupně zrušen a věc vrácena k novému projednání.

3. 3. 1. 4. Rozhodnutí soudu druhého stupně ve věci

Odvolací soud na základě včasné podané odvolání rozhodl rozsudkem sp. zn. 11Co 281/2017 dne 5. 9. 2017 následovně. Rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že se návrh matky na zvýšení výživného zamítá.

Odvolací soud přezkoumal napadený rozsudek podle § 28 z.ř.s. a § 212, § 212a o.s.ř. včetně řízení, které předcházelo jeho vydání, přihlédl k odvolání otce, doplnil dokazování o zprávy o aktuálních poměrech rodičů a dospěl k závěru, že je odvolání otce důvodné. Odvolací soud pokud jde o skutkové závěry v podrobnostech odkazuje na předchozí rozsudek, jelikož soud prvního stupně provedl rozsáhlé dokazování a i v podstatě správně zjistil skutkový stav věci. Odvolací soud doplnil řízení o zprávy o průměrných čistých měsíčních příjmech matky za období leden až srpen 2017 ve výši 19.719,- Kč. Průměrný čistý měsíční příjem otce za stejné období jako v případě matky činil 43.160,- Kč

a příjem družky otce za období říjen 2016 až srpen 2017 činil 24.248,- Kč. Soud vycházel z ustanovení § 923 o.z. a § 475 odst. 1 z.ř.s., podle nichž změnil-li se poměry nezletilého dítěte, může soud změnit dohodu a rozhodnutí o výživném pro nezletilé dítě, které nenabylo svéprávnosti. Musí jít přitom o změnu závažnějšího rázu, tj. musí jít o kvalifikovanou změnu v odůvodněných potřebách oprávněného dítěte a možnostech a schopnostech povinného rodiče. Soud při rozhodování o nové úpravě výživného vychází z ustanovení § 911, § 913 a § 915 o.z. Soud prvního stupně postupoval správně a v souladu s těmito ustanoveními, ale odvolací soud se neztotožnil s jeho právními závěry. Odvolací soud nesouhlasí s právním názorem soudu co se týče kvalifikované změně poměrů nezletilého dítěte a to v takové míře, které by opodstatňovalo zvýšení výživného. Otec se totiž na těchto zvýšených potřebách finančně podílí a to nad rámec stanoveného výživného. Co se týče příjmů rodičů, tak tyto se u otce mírně zhoršily a naopak u matky výrazně zlepšily. Neuzavření dohody o vypořádání SJM odvolací soud nepovažuje za právně relevantní. Na základě výše uvedeného odvolací soud dospěl k závěru, že nedošlo k tak významné kvalifikované změně poměrů nezletilého, aby to odůvodnilo zvýšení výživného. Dosavadní výživné odpovídá odůvodněným potřebám nezletilého, stejně jako možnostem a schopnostem otce.

3. 3. 1. 5. Analýza případu

Hlavním úkolem soudu prvního i druhého stupně bylo posouzení splnění podmínek dle § 923 odst. 1 o.z., jež by odůvodňovaly zvýšení výživného. Od uzavření původní dohody, jež byla schválena soudem, totiž uběhl krátký čas. Soud prvního stupně rozhodl o zvýšení výživného z 6.000,- Kč na 9.000,- Kč. Lze zjistit, že toto zvýšení není v souladu s ministerskou tabulkou, ačkoli tyto mají pouze doporučující charakter. Dle ministerské tabulky by nejvyšší možné výživné v tomto případě bylo 7650,- Kč.⁸⁸ Výživné 6.000,- Kč bylo tedy očividně v souladu s výše uvedenou tabulkou.

Soud prvního stupně, dle názoru autora, věc nesprávně právně posoudil.⁸⁹ Jelikož od poslední změny výživného uběhl krátký čas, tak výše původního výživného byla jistě určena s ohledem na dohledný budoucí předpokládaný vývoj

---

⁸⁸ Pro tuto částku vycházejme z tvrzení matky o příjmu otce ve výši 51 000,- Kč.

⁸⁹ To samé konstatoval i odvolací soud.

dítěte. Fakt, že nezletilý začal navštěvovat předškolní zařízení, byl zohledněn již v minulé úpravě výživného, jelikož tento vývoj byl předpokládán.⁹⁰ Otec se navíc na zvýšených nákladech nezletilého nad rámec výživného podílel. Odvolací soud výše uvedené zohlednil a rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že nárok matky zamítl, což s ohledem na skutkový stav udělal správně.

Soudy správně nehodnotily morální aspekt neuzavření dohody o vypořádání SJM, jelikož toto nebylo předmětem řízení a má pramálo společného s tím, jestli jsou dostatečně uspokojeny odůvodněné potřeby nezletilého.

Výše uvedený případ ukazuje, že pokud má být výše výživného změněna, tak samotný běh času není příliš důležitý a nemůže sám o sobě takovou změnu zapříčinit. Je důležité, aby se od poslední změny výživného poměry na stranách subjektů vyživovací povinnosti změnil takovým způsobem, které by opodstatňovaly toto zvýšení. Nicméně nelze tyto způsoby taxativně vymezit, protože záleží na okolnostech daného případu.

3. 3. 2. Případ o návrhu o úpravě výchovy a výživy nezletilých dětí v rámci vypjatých vztahů mezi rodiči

Tento případ se týká řízení o úpravě výchovy a výživy k nezletilým dětem. Pro účely této práce bude z větší části problematika úpravy výchovy vynechána.

Matka dne 31. 8. 2015 podala návrh na úpravu výchovy a výživy k nezletilým dětem K. M. a L. M. pro dobu do i po rozvodu. Společně s tímto návrhem rovněž matka podala návrh na vydání předběžného opatření upravující výchovu nezletilých dětí. Matka ve svém návrhu uvádí následující.

S otcem nezletilých žili po dobu manželství ve společné domácnosti. Otec se začal důvěrně stýkat s kamarádkou matky. Otec měl a má mnoho dluhů, které nedokázal v průběhu trvání manželství plnit. V průběhu manželství často docházelo k situacím, kdy u bydliště manželů zvonili exekutoři a vymahači dluhů. Matka měla z tohoto strach. Nadále vzala jeden z otcových dluhů na sebe. Přístup otce k matce byl agresivní a panovačný. Děti uplácel dárky a hračkami a štvál je proti matce. Matka si našla přítele a od té doby se přístup otce k matce ještě

---

⁹⁰ Každé dítě totiž začne kolem věku tří či čtyř let navštěvovat předškolní zařízení.

zhoršil. Otec matku začal sledovat, zakazoval jí styk s okolím, kontroloval jí mobilní telefon a počítač. Následně matka našla v kapuce své bundy zašitou GPS s paměťovou kartou a mikrofonem, což mohou dosvědčit matčiny kolegové z práce, kteří byli přítomni objevení této GPS. Matka tvrdí, že chování otce má rysy psychického týrání a domácího násilí. Předběžné opatření v této věci z důvodu důkazní nouze nakonec nepodala. Následně matka na otce podala trestní oznámení, na jehož základě byl otec týž den odvezen hlídkou PČR, ale týž den večer se vrátil zpět do společné domácnosti. Matka na základě tohoto navrhuje, aby byly děti svěřeny do její výlučné péče. Nezletilé děti navštěvují základní školu. Matka konkrétní výdaje na nezletilé děti neuvádí. Hrubý průměrný měsíční příjem matky činí 38.950,- Kč. Otec je veden v obchodním rejstříku jako prokurista společnosti C. B. Matce není příjem otce znám. Otec má toliko jednu vyživovací povinnost k nezletilé H. CH. Výživné pro nezletilou H. CH. činí 1.500,- Kč měsíčně. Matka navrhuje, aby bylo výživné na nezletilé děti stanoveno na 4.000,- Kč měsíčně a to pro každé z nich. Celková částka výživného pro obě nezletilé děti by tedy činila 8.000,- Kč měsíčně.

3. 3. 2. 1. Vyjádření otce

Otec se k návrhu matky krátce z důvodu záhy nařízeného jednání vyjádřil ve svém vyjádření soudu ze dne 30. 9. 2015 následovně.

Otec uvádí, že skutečně má vyživovací povinnost vůči nezletilé H. CH. Výše výživného nezletilé H. CH. je 1.500,- Kč měsíčně. Otec zásadně nesouhlasí s tvrzeními matky o důvodech rozvratu manželství, i když přiznává, že manželství je dlouhou dobu nefunkční. Otec zajišťoval veškerou péči o nezletilé děti, vozil je do předškolního zařízení, dnes do školního zařízení, navštěvoval s nimi případně lékaře a trávil s nimi svůj volný čas. Otec toto může doložit stanovisky jednotlivých subjektů (mateřské školy, taneční školy atp.). Otec se dětem věnuje stejným způsobem i v této době. Otec uvádí, že chování matky se v poslední době k nezletilým dětem razantně změnilo. Toto se projevuje různými dárky a změněným přístupem, kdy jim je známa současná rodinná situace a nezletilé děti uvádějí, že se matky bojí a těší se její momentální pozornosti. Otec rovněž nesouhlasí s údaji, které matka uvedla ve vztahu k finančnímu hospodaření a důvodu rozvratu

manželství. Otec navrhuje, aby děti byly svěřeny do jeho výlučné péče a žádá soud, aby matce stanovil výši výživného.

3. 3. 2. 2. Jednání a rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci

Ve věci proběhla dvě soudní jednání, kde byli vyslechnuti účastníci řízení a byly provedeny další důkazy jako pohovor s nezletilými dětmi atp. Bylo také nařízeno vyhotovení znaleckého posudku.

Soud vyhlásil dne 22. 3. 2016 následující rozsudek sp. zn. 6 Nc 1315/2015. Soud schválil dohodu rodičů, která mimo jiné upravila výchovu nezletilých dětí, které byly svěřeny do péče matky. Otec se zavázal přispívat na výživu nezletilé K. M. v částce 2 700,- Kč měsíčně a na nezletilého L. M. v částce 2 300,- Kč měsíčně. V průběhu řízení bylo nutné, aby byl vypracován znalecký posudek, aby bylo možné ve věci rozhodnout, neboť vztahy mezi rodiči toto bez znaleckého posudku neumožňovaly. Po vypracování znaleckého posudku mezi sebou rodiče uzavřeli dohodu o výchově a výživě dětí, kde se otec zavázal plnit výživné ve výše uvedených částkách. Soud dospěl k závěru, že daná dohoda je v souladu se zájmy nezletilých dětí a i s příslušnými zákonnými ustanoveními o výchově a výživě (§ 913 odst. 1, odst. 2 o.z.) nezletilých dětí.

3. 3. 2. 3. Analýza případu

Tento případ se spíše zakládá na emotivních vyjádřeních a to zejména ze strany matky. Vztahy mezi rodiči za dobu řízení nebyly na dobré úrovni. Soud se těmito vztahy na obou jednáních zabýval, pravděpodobně proto, že vztahy mezi rodiči zásadně ovlivňují mravní i duševní vývoj dětí. Tedy zabývání se vztahovou situací mezi rodiči je správné. Nicméně je třeba si uvědomit, že soud při výměnách názorů a situacích, jež rodiče ve svých vyjádřeních popisují, nebyl, a tak se už z podstaty věci nemůže příliš na tato vyjádření spoléhat.⁹¹

Soud by pravděpodobně, pokud by nedošlo k uzavření dohody mezi rodiči, pro své rozhodnutí ve věci vycházel zejména z vyjádření nezletilých dětí a ze znaleckého posudku. Autor má za to, že je jistě správné, aby soud zjišťoval a pro

---

⁹¹ Vzhledem k tomu, že v tomto případě se jedná o řízení nesporné, tak se soud na vyjádření rodičů, byť by se v nich shodli, ani spoléhat nemůže a musí sám vyvinout takovou činnost, která zjistí skutečný skutkový stav, o němž nemůže být pochyb.

své rozhodnutí vycházel zejména z názoru dětí.⁹² Vypracování znaleckého posudku je také jistě správný postup, ve kterém znalec z oboru psychologie poskytne svůj odborný názor na povahové rysy dětí a také rodičů. Toto soudu poskytne bližší pohled na věc.

Po vypracování znaleckého posudku uzavřeli rodiče dohodu o úpravě výchovy a výživy nezletilých dětí. Autor má za to, že dohoda je obecně nejlepší možností, jak upravit výživu subjektů vyživovací povinnosti.⁹³

3. 3. 3. Příklad návrhu na zvýšení výživného na nezletilého syna

Na závěr procesně-právní problematiky bude prezentován ještě jeden příklad z praxe, ve kterém se jednalo o zvýšení výživného na nezletilého syna.

Dne 25. 4. 2017 podala matka návrh u věcně a místně příslušného soudu na zvýšení výživného na svého nezletilého syna. Synovi je necelých 17 let. Výše výživného na nezletilého syna bylo stanoveno rozsudkem ze dne 28. 11. 2012, který nabyl právní moci 18. 1. 2013, ve výši 1.500,- Kč měsíčně. Matka svůj návrh ze dne 25. 4. 2017 opírá o ustanovení § 923 odst. 1 o.z., kde má za to, že poměry se na straně otce i nezletilého syna změnily natolik, že to opodstatňuje zvýšení částky výživného. Poměry otce se změnily tak, že otec uzavřel druhý sňatek. Matka se musí výživného na otci domáhat formou exekučního řízení (podala i exekuční návrh dne 20. 4. 2017). Otec neplní svoji vyživovací povinnost vůči synovi od měsíce června 2016 do měsíce dubna 2017. Matčin průměrný čistý měsíční příjem činí 20.000,- Kč měsíčně. Otcovi příjmy nejsou matce známy, ale otec pobírá tzv. rentu od svého bývalého zaměstnavatele a také pracuje jako prodavač u společnosti H.L. Měsíční náklady na nezletilého syna činí celkem 8.000,- Kč. Matka dále uvádí, že otec o syna neprojevuje zájem, nehradí nic nad rámec stanoveného výživného, nedává synovi dárky k narozeninám, jmeninám atp. a ani s ním netráví volný čas o prázdninách. Matka tedy navrhuje, aby byl rozsudek ze dne 28. 11. 2012 změněn tak, že otec je povinen platit na výživu nezletilého syna částku 4.000,- Kč měsíčně.

---

⁹² O tomto bude blíže pojednáno v další části práce, kde autor svůj názor zakládá zejména na judikatuře Ústavního soudu a názoru odborníků z řad advokátů.

⁹³ O dohodě o úpravě výživy bude blíže pojednávat další část práce, kde autor svůj názor zakládá na názorů odborníků z řad advokátů.

3. 3. 3. 1. Vyjádření otce

Otec se k návrhu matky vyjádřil dne 24. 7. 2017 následovně. Otec odmítá tvrzení matky, že neplní svoji vyživovací povinnost vůči svému nezletilému synovi od června 2016 do dubna 2017. Otec naopak svoji vyživovací povinnost plní řádně, což doloží u soudního jednání potvrzeními o jednotlivých platbách.

Otec uvádí, že je proti matce nezletilého v současné době u zdejšího soudu vedeno trestní řízení pro trestný čin zpronevěry podle § 206 odst. 1, 4 trestního zákoníku, kde využila nepříznivého zdravotního stavu otce po úrazu a bez jeho vědomí a souhlasu si přisvojila 800.000,- Kč z titulu pojištění trvalých následků úrazu. S ohledem na tuto skutečnost otec zasílá výživné přímo nezletilému synovi. I přesto, že otec takto výživné plní, tak matka proti němu zahájila exekuční řízení, kdy byl otci obstaven účet a došlo k faktické nemožnosti hradit výživné, resp. k oddálení plateb výživného. Otec se v minulosti opakovaně pokoušel se synem zkontaktovat, avšak bezvýsledně. Syn je patrně ve vztahu k otci ovlivňován matkou.

Otec ke svým majetkovým poměrům uvádí, že pobírá invalidní důchod ve výši 14.728,- Kč, nikoli rentu, jak tvrdí matka. Také je zaměstnán u společnosti H. L. jako prodavač s platem cca. 14.000,- Kč. Ke svým výdajům uvádí, že má dvě vyživovací povinnosti vůči nezletilým dětem - 1.500,- Kč měsíčně vůči synovi a 2.000,- Kč měsíčně vůči dceři. Otcovi celkové měsíční výdaje (stravné, ošacení, dvě vyživovací povinnosti atd.) jsou 19.880,- Kč. Nadále má otec roční výdaje jako uhlí, popelnice, pojištění domu, auta atd. v celkové výši 44.730,- Kč. Otec respektuje požadavek matky na zvýšení výživného pro nezletilého syna, avšak s ohledem na své majetkové a osobní poměry má za to, že odpovídající částka je 3.000,- Kč měsíčně.

3. 3. 3. 2. Doplnění žaloby matkou

Matka dne 24. 7. 2017 doplnila žalobu o skutková tvrzení týkající se vztahů mezi rodiči nezletilého, kterými je toto řízení (i když se jedná o nezletilého syna), dle názoru právního zástupce matky, ovlivňováno.

V současné době probíhá trestní řízení proti matce nezletilého syna, jehož iniciátorem byl otec nezletilého syna. Matka byla uznána vinnou zločinem

zpronevěry dle § 206 odst. 1, 4 písm. d) tr. zákoníku tak, že si měla údajně přisvojit částku ve výši 800.000,- Kč. Matka ale proti odsuzujícímu rozsudku podala včasné odvolání, kterému bylo Krajským soudem vyhověno, kdy Krajský soud zrušil napadený rozsudek a věc vrátil soudu prvního stupně k doplnění dokazování, kdy bylo vyhověno návrhu obhájky, která navrhovala vypracování znaleckého posudku z oboru psychologie s tím, že se má znalec zabývat zejména osobností, charakteristickými rysy a individuálními zvláštnostmi otce nezletilého syna. Matka od samého počátku trestnou činnost popírá s tím, že jednala se souhlasem otce.

K tvrzení otce, že výživné na nezletilého syna hradí, matka uvádí, že v průběhu zcela důvodné exekuce bylo zjištěno, že otec hradí předmětnou částku na účet u České spořitelny a.s., kde má pouze on dispoziční oprávnění. Lze tedy uvést, že otec si „absurdně hradí výživné na nezl. syna sám ke svým rukám.“

Nadále je mezi rodiči dosud nevypořádané zaniklé SJM, které je vedeno u Okresního soudu, kdy otec rozsudek napadal a jeho tvrzení a postoj ve věci SJM je obdobný jako ve shora uvedených věcech, kdy argumentuje se zřejmou snahou matku poškodit (např. vypověděl pojistku na předmětnou nemovitost, která je v současné době předmětem SJM).

Matka se od počátku snaží s otcem dohodnout, ale naráží na jeho až „nenávistně ubliženecký“ postoj. Matka nadále k prokázání svých tvrzení zasílá soudu výpisy z účtů, kde jsou označeny výdaje k dětem a nákladům na domácnost. Matka má také k dispozici účty za rok 2017, které dokládají to samé, a které je matka připravena, v případě potřeby, předložit. Vzhledem k zákonným ustanovením a judikatuře ve věci určování výživného resp. majetkových potřeb povinného rodiče má matka za to, že skutečně požaduje minimální navýšení částky výživného. Matka vyhrazuje svůj nárok na zvýšení výživného in eventum zvýšit.

Dne 26. 7. 2017 proběhlo jednání ve věci. Proběhlo dokazování, v rámci kterého byly přečteny listiny a byl proveden výslech otce. Matka řádně omluvena. Usnesením bylo jednání odročena na 28. 8. 2017 ve 13:45 hod.

3. 3. 3. 3. Rozšíření žaloby

Matka podala návrh na rozšíření žaloby dne 28. 8. 2017, ve kterém uvádí následující. Po jednání ve věci dne 26. 7. 2017 proběhlo mezi právními zástupci účastníků jednání ve věci s tím, že bylo dohodnuto za podmínky uzavření dohody, kterou k rukám právního zástupce matky zaslal právní zástupce otce, že dojde ke zvýšení výživného s účinností od 1. 1. 2017 na částku 4.000,- Kč.

Matka s touto dohodou za podmínky uzavření před dnešním jednáním souhlasila a dne 25. 8. 2017 tuto dohodu podepsala. Právní zástupce matky však dnešního dne v 11:07 hod. obdržel od právního zástupce otce e-mailovou zprávu, ve které uvádí, že otec nezletilého s výše uvedenou dohodou, byť připravovanou jeho právním zástupcem, nesouhlasí.

Právní zástupce matky považuje výše uvedené jednání za nekorektní a účelové, které bylo vedené zřejmou snahou matku nezletilého poškodit. Vzhledem k tomu matka v současné době nesouhlasí s návrhem dohody na zvýšení výživného a trvá, aby ve věci rozhodl soud. Dále mění petit žaloby s tím, že nyní navrhuje soudu, aby výživné na nezletilého syna zvýšil na částku 5.000,- Kč měsíčně.

3. 3. 3. 4. Rozhodnutí ve věci

Dne 28. 8. 2017 soud rozsudkem sp. zn. 99 P 72/2013 rozhodl následovně. Otec je povinen přispívat na výživu nezletilého syna O. S. částkou ve výši 5.000,- Kč měsíčně s účinností od 1. 9. 2016 do 15. dne v měsíci k rukám matky. Dluh na výživném ve výši 42.000,- Kč je otec povinen zaplatit k rukám matky v pravidelných měsíčních splátkách po 2.000,- Kč.

Soud ve svém rozsudku zrekapituloval průběh dokazování. Soud vyhlásil rozsudek v souladu s ustanoveními § 923 odst. 1, § 913 odst. 1, 2 a § 915 odst. 1 o.z. Soud vycházel z následujícího skutkového stavu. Od minulé úpravy výživného uplynulo téměř 5 let. Soud zkoumal, zda se u nezletilého změnila poměry, k čemuž konstatuje, že ano a to cestou přirozenou, jako je např. nástup na střední školu, kam dojíždí, což je spojeno s výdaji. Matce se rovněž podstatně zvýšil měsíční příjem a má stále dvě vyživovací povinnosti. Příjmy otce se rovněž zvýšily. Otec se také oženil a žije se svou manželkou ve společné domácnosti, kdy

se oba dva podílí na nákladech bydlení. Otec se s nezletilým nestýká a rovněž nic nad rámce výživného nehradí. Otec také soudu doložil, že výživné na nezletilého hradil formou složenky adresované přímo nezletilému, který následně předával tyto prostředky matce. S ohledem na výše uvedené skutečnosti soud dospěl k závěru, že od poslední úpravy výše výživného došlo k takovým změnám, které odůvodňují zvýšení výživného. Soud vycházel z potřeb nezletilého, jakož i možností, schopností a majetkových poměrů rodičů a rozhodl tak, že se výživné zvyšuje z částky 1.500,- Kč na částku 5.000,- Kč měsíčně. Výživné bylo zvýšeno z účinností od 1. 9. 2016, tedy od doby, kdy nezletilý nastoupil na střední školu.

3. 3. 3. 5. Analýza případu

Soud dle názoru autora rozhodl o zvýšení výživného na částku 5.000,- Kč měsíčně správně a to z několika důvodů. Majetkové poměry subjektů vyživovací povinnosti se za dobu téměř pěti let změnily ve prospěch otce a v neprospěch nezletilého natolik, že to odůvodňuje zvýšení výživného přesto, že samotný běh času sám o sobě toto zvýšení neodůvodňuje. Potřeby dítěte se nicméně zvýšily cestou přirozenou a to s přibývajícím věkem.⁹⁴ Dalším důvodem je, že otec nad rámec výživného ničeho nehradí, ba se s nezletilým ani nestýká a nijak o něj nepečuje, což platí i o druhé nezletilé. Pokud by otec o nezletilého pečoval, má autor za to, že by výživné mohlo být o něco nižší. Záleželo by na formě poskytované péče otce.

Nutno podotknout, že otec má dvě vyživovací povinnosti (jako matka). Pokud srovnáme rozhodnutí soudu s ministerskou tabulkou, tak lze konstatovat, že ji víceméně naplňuje, spíše, vzhledem k druhé vyživovací povinnosti, mírně přesahuje. Toto je ale vzhledem ke skutkovému stavu, kdy otec neposkytuje nezletilému péči, v pořádku.

Soud se správně nezabýval probíhajícím trestním řízením matky, jelikož to není v jeho pravomoci a pro věc to má nemá příliš význam. Soud se v rámci jednání správně dotázal otce, proč nehradí výživné k rukám matky, jak mu bylo dřívějším rozsudkem uloženo. Obrana otce se zdá chabá a irelevantní. Autor vidí jako

---

⁹⁴ Čím je dítě starší, tím značnější jsou jeho potřeby. Toto je zohledněno i v ministerské tabulce výživného. Nelze stanovit výživné tak, aby se v budoucnu nezměnilo.

problematické, pokud si otec (a obecně jakýkoli povinný) sám rozhodne, kam a kdy bude výživné posílat. Podání exekučního návrhu matkou považuje autor za správné, byť bylo v řízení prokázáno, že otec výživné posílal formou složenek k rukám nezletilého. Nicméně nelze konstatovat, že svoji povinnost plnil řádně, neboť měl peníze posílat k rukám matky.

4. Procesně-právní úprava určování výživného

V této části práce bude popsán postup či proces, jakým se soudy a subjekty vyživovací povinnosti mohou či musí ubírat při určování výše výživného. Tedy jakým způsobem se uplatňuje hmotné právo v rámci řízení o výživném. Proces určování výše výživného lze rozdělit do dvou fází. Fáze mimosoudního jednání za účelem dosažení dohody o výši výživného a fáze soudního řízení. Výsledkem formálního procesu soudního řízení je rozhodnutí ve věci. Soud v tomto případě rozhoduje o vzniku, změně či zániku práv a povinností účastníků řízení.

4. 1. Dohoda o výživném

Vzhledem k tomu, že se vyživovací povinnost a výživné nachází v právu soukromém, tak lze právní vztahy upravit dohodou mezi subjekty tohoto právního vztahu. Tato fáze tzv. mimosoudního řešení sporu není fází obligatorní. Jeví se ale jako správné a lepší, pokud se subjekty vyživovací povinnosti o výši výživného dohodnou bez ingerence soudu. V případě výživného pro nezletilé dítě je ale nutné, aby soud danou dohodu schválil, pokud rodiče nezletilého podají návrh na rozvod manželství a to před řízením o rozvodu manželství. Tato možnost je také mnohem rychlejším způsobem úpravy práv a povinností subjektů výživného. Pro toto tvrzení lze vycházet z níže uvedených statistických dat.

Průměrná délka soudního řízení v civilních věcech ⁹⁵ v České republice je poslední roky podobná. Přesto lze vidět klesající tendenci, kdy je patrné, že délka řízení se postupně snižuje. Toto lze pozorovat z materiálu Ministerstva spravedlnosti ČR. V roce 2016 Ministerstvo spravedlnosti vypracovalo poměrně rozsáhlou statistiku českého soudnictví pod názvem **České soudnictví 2016: Výroční statistická zpráva**. Jedním z předmětů této statistiky je i délka soudního řízení u okresních soudů. Tato zpráva obsahuje i níže uvedený graf. V roce 2013 byla délka řízení u OS v průměru 427 dní. V roce 2016 to bylo 344 dní. Jedná se o celou agendu civilního soudnictví, do které spadá celá řada věcí a jednou z nich je právě řízení o výživném. Nicméně z dat Ministerstva spravedlnosti je zřejmé, že se délka řízení o výživném u soudu prvního stupně pohybuje v rádech několika měsíců. Účastníci řízení také nemají jistotu, že bude jejich věc rozhodnuta v jejich

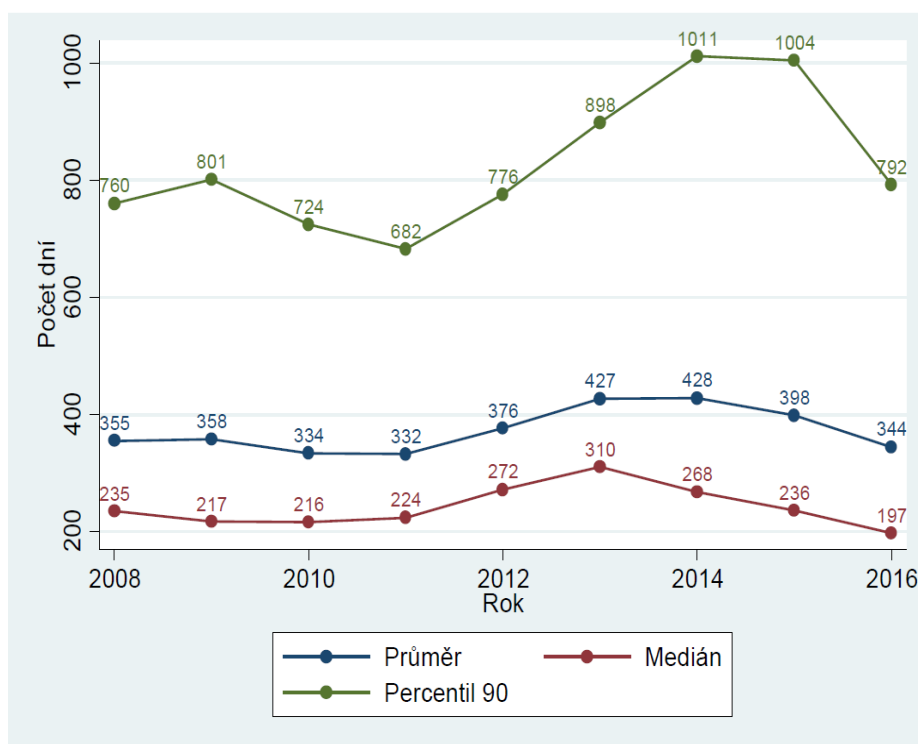
---

⁹⁵ Data o řízení o výživném nejsou k dispozici.

prospěch. Navíc je třeba počítat s výdaji za právní zastoupení, které bude v porovnání s vypracováním dohody větší.⁹⁶ Dohodnout se je z výše uvedených skutečností levnější, rychlejší a lepší.

Graf 5: Délka civilního řízení u OS v letech 2008–2016

Pro obsahové náležitosti dohody o výživném je nutné užít ustanovení o.z. týkající se závazků. Tato tedy v kombinaci se specifickými ustanoveními o vyživovací povinnosti, jelikož výživné je zvláštní typ závazku. Požadavky na formu dohody nejsou zákonem stanoveny. Může to být forma ústní nebo písemná. Autor práce nicméně doporučuje formu písemnou, která v případném soudním řízení může sloužit jako důkazní prostředek. Účastníky takové dohody budou povinný výživou a oprávněný výživou. Zde je odchylka v osobě nezletilého dítěte. Za nezletilé dítě bude v tomto případě jednat jeho zákonný zástupce, k jehož rukám bude výživné posléze plněno.⁹⁷ Předmětem dohody bude nejen výše peněžité částky, kterou bude povinný plnit oprávněnému, ale také její frekvence. Výše dané částky by se měla odvíjet od zákonných ustanovení o vyživovací povinnosti, která byla řešena v předchozích částech této práce. V oblasti

⁹⁶ Výdaji za právní zastoupení je míněna zejména odměna advokáta. Žalobce či návrhvatel jsou od soudního poplatku v řízení o výživném na základě zákona osvobozeni.

⁹⁷ Zákonným zástupcem je zpravidla jeden z rodičů nezletilého dítěte.

frekvence, tedy kdy a v jakém časovém úseku bude výživné splatné, mají účastníci tzv. smluvní volnost, tedy je na nich, jak se dohodnou, o čemž hovoří i § 921 o.z. Pro určení frekvence lze vycházet ze stejného paragrafu, který stanoví, že výživné se platí v pravidelných měsíčních dávkách a to na měsíc dopředu.

Dohodu ve věcech rodinných a tedy i ve věcech vyživovací povinnosti doporučují i odborníci z řad advokátů. V době psaní této práce byl založen nový profesní spolek - **Unie rodinných advokátů (URA)**. Tato Unie vznikla na základě následujících důvodů: „*Rodina je nejdůležitější socioekonomická jednotka, která ovlivňuje člověka od narození po celý život. Proto bychom měli rodinu všemi prostředky chránit a podporovat, nikoliv narušovat.*”⁹⁸ Unii založilo celkem sedm advokátů⁹⁹ a jejím cílem je ochrana tradičního pojetí rodiny a výchova obecné i advokátní veřejnosti k mimosoudnímu řešení rodinných sporů. URA chce úzce spolupracovat s Českou advokátní komorou (specificky s její novou sekcí pro rodinné právo) a dalšími subjekty v právním prostoru (jako je např. Unie obhájců). Prezidentkou URA se stala advokátka Daniela Kovářová, která se většinu své praxe věnuje rodinnému právu. Daniela Kovářová se ve spojení se vznikem URA vyjádřila k roli advokáta v rodinném právu a s ním spojených sporech: „*Agenda rodinného práva vyžaduje specializovaného advokáta jako každé jiné právní odvětví; na rozdíl od nich však vedle znalosti práva vyžaduje, aby se rodinný advokát orientoval také v psychologii, v problematice nezletilých dětí, v mediaci, ve vyjednávání a v dalších nadstavbových oblastech.*”¹⁰⁰

V rozhovoru pro web Česká justice také zmínila problematiku mimosoudního řešení sporů v rodinném právu následovně: „*Unie rodinných advokátů bude hájit tradiční rodinu a vysvětlovat odborné i široké veřejnosti, že rodinné konflikty má řešit mimosoudními prostředky, nikoliv za pomoci soudů*

---

⁹⁸ Vznikl nový profesní spolek – Unie rodinných advokátů | Česká advokátní komora. *Úvodní stránka | Česká advokátní komora* [online]. Česká advokátní komora, [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=18254>.

⁹⁹ Těchto sedm advokátů založili URA: Marie Cilínková, Daniela Kovářová, Kryštof Janek, Anna Márová, Jiří Nykodým, Julie Šindelářová a Eva Vaňková

¹⁰⁰ Vznikla Unie rodinných advokátů | epravo.cz. *EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbirka zákonů, judikatura, právo* [online]. Praha, 11. 1. 2018 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/vznikla-unie-rodinnych-advokatu-106892.html>.

a práva." ¹⁰¹ Advokát by měl v těchto případech vést více než někdo jiný své klienty ke smírnému řešení sporu. Měl by svého klienta vyslechnout, poskytnout mu nejen právní služby, ale také určitou emoční podporu a lidský, rozumný pohled na věc. Ve zkratce se dá konstatovat, že advokát by měl být také částečně psychologem.

Je bezesporu, že rodinně-právní spory mají velkou šanci negativně poznamenat vztahy v rodině, což je historicky základní sociálně-ekonomická jednotka ve společnosti. Bohužel se stává, že si účastníci těchto sporů mezi sebou tzv. vyřizují účty. V problematice vyživovací povinnosti k nezletilému dítěti je tento faktor více viditelný, kdy jeden z rodičů, který jedná za nezletilé dítě, má přehnané požadavky na výživu dítěte. Také se někteří rodiče snaží ovlivnit názor dítěte změnou přístupu k němu, doufajíc, že v průběhu soudního řízení bude dítě na jeho straně. Toto ale pak může negativně ovlivnit vztah nezletilého dítěte k druhému rodiči, což jistě správné není.

4. 2. Fáze soudního řízení

Civilní soudní řízení je nutné rozdělit do dvou druhů. Od tohoto se také bude odvíjet procesní pramen práva a zásady, které dané řízení ovlivňují. Existuje řízení tzv. sporné, které je upraveno zákonem č. 99/1963 Sb., o.s.ř. ¹⁰² a řízení tzv. nesporné upravené zákonem č. 292/2013 Sb., z.ř.s. ¹⁰³ Řízení ve věcech výživného je předmětem jak sporného, tak nesporného řízení.

Řádně diferencovat sporné a nesporné řízení je poměrně složité a i literatura se tímto zabývá. „*Jednotné diferenciační kritérium pro jejich odlišení neexistuje*“ ¹⁰⁴ Jedním z kritérií jsou zajisté zásady, které jednotlivá řízení ovlivňují. ¹⁰⁵ Lze však souhlasit s literaturou v tom, že za současné právní regulace platí, že nesporná řízení jsou taková, na která se aplikuje obecná část

---

¹⁰¹ Prezidentka Unie rodinných advokátů: Zbytnělá práva tatínků mnoho dobrého nepřinesla - Česká justice. Domovská stránka - Česká justice[online]. Praha [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <http://www.ceskajustice.cz/2018/01/prezidentka-unie-rodinnych-advokatu-zbytnela-prava-tatinku-mnogo-dobreho-nepripinesla/>.

¹⁰² V práci bude použita zkratka o.s.ř.

¹⁰³ V práci bude použita zkratka z.ř.s.

¹⁰⁴ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ a kol. Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 3

¹⁰⁵ Popis zásad, jež jednotlivá řízení ovlivňují se budou nacházet na začátku kapitol jednotlivých soudních řízení.

z.ř.s.. Zejména pak dokazování se musí řídit vyšetřovací (někde uváděna též jako vyhledávací) zásadou.

Nesporné řízení se týká nezletilých dětí, kdežto sporné řízení se týká zletilých osob. Pokud je tedy účastníkem řízení o výživném nezletilé dítě, jedná se o řízení nesporné, a tedy se řídí podle z.ř.s., v ostatních případech se jedná o řízení sporné.

Ve sporném i nesporném řízení jsou navrhovatelé osvobozeni na základě zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, osvobození od zaplacení soudního poplatku.

4. 2. 1. Sporné řízení

Sporné řízení je druh civilního soudního řízení, které je upraveno zákonem č. 99/1963 Sb., o.s.ř., v rámci kterého se dle § 2 o.s.ř.: „... *projednávají a rozhodují spory a jiné právní věci a provádějí výkon rozhodnutí, která nebyla splněna dobrovolně; dbají přitom, aby nedocházelo k porušování práv a právem chráněných zájmů a aby práv nebylo zneužíváno*“¹⁰⁶. Účastníky tohoto řízení jsou žalobce a žalovaný. V rámci vyživovací povinnosti budou účastníky řízení zletilé osoby oprávněné a zletilé osoby povinné výživou jako je např. zletilé dítě nebo zletilý předek a potomek. Je nutné podotknout, že řízení o výživném se řídí stejnými procesními ustanoveními jako každé jiné řízení ve věci, které svým charakterem spadá do sporného řízení. To znamená, že o.s.ř. neobsahuje zvláštní ustanovení týkající se specificky řízení o výživném s výjimkou přípustnosti dovolání, na rozdíl od z.s.ř., jež vedle obecných ustanovení obsahuje i specifická ustanovení ovlivňující pouze řízení o určení výživného.

4. 2. 1. 1. Zásady sporného řízení

Pro sporné řízení platí následující zásady. Zásada **dispozitivní** - řízení se zpravidla zahajuje na návrh žalobce. Zásada **projednací** - soud zpravidla provádí v rámci řízení jen ty důkazy, které strany navrhnou. Zákon zde ale také stanoví, že soud může provést i jiné důkazy, byť nebyly navrženy účastníky řízení. Zásada **formální pravdy** - soud do detailu nezkontroluje a nezjišťuje skutečný skutkový stav věci, o němž by nebyl pochyb a pro jeho poznání vychází primárně z důkazů

---

¹⁰⁶ § 2 zákona č. 99/1963 Sb.

a tvrzení, jež jsou mu navržena a předložena účastníky řízení. Zásada **volného hodnocení důkazů** - zákon nestanovuje, který důkaz má větší sílu, anebo který důkaz má být upřednostněn. Je na vůli soudu, který z důkazů je stěžejní pro jeho rozhodování. Toto ale musí být řádně v odůvodnění rozhodnutí odůvodněno. Zásada **ústnosti** - jako podklad pro rozhodnutí lze použít to, co bylo soudem v rámci jednání ústně předneseno. To znamená, že veškeré listiny by měly být přečteny jako celek. Nicméně v praxi je běžné, že se předseda senátu dotáže účastníků řízení, jestli trvají na přečtení dané listiny. Pokud netrvají, pak ji předseda senátu nepřečte, pokud ano, pak ji přečíst musí. Zásada **písemnosti** - navazuje na předchozí zásadu v tom, že veškerá tvrzení, návrhy a další ústní přednesy vůči soudu se protokolují. Zde je důležitá role advokáta, jehož úkolem je mimo jiné kontrolovat shodu ústního přednesu s obsahem protokolu. Zásada **přímosti** - upravuje, že soud může činit skutková zjištění jen z těch důkazů, které sám provedl. Dále také platí zásady **rovnosti stran, hospodárnosti** (soud postupuje v řízení tak, aby minimalizoval účastníkům a soudu náklady řízení), **veřejnosti** (řízení je veřejné, tato zásada může být na základě zákona omezena), **neustrannosti a nezávislosti soudu, a právní pomoci** (soud má povinnost účastníky řízení vhodně poučit o jejich procesních právech, ale nesmí to samé dělat v rámci hmotného práva).

4. 2. 1. 2. Řízení u soudu prvního stupně

Právní úprava řízení u soudu prvního stupně se nachází v o.s.ř. od § 79 do § 180. Řízení o určení výživného u soudu prvního stupně lze zahájit na návrh žalobce (žaloba) podle § 79 o.s.ř. Tento návrh musí obsahovat kromě obecných náležitostí v § 42 odst. 4 o.s.ř., také následující náležitosti: „, ... *jméno, příjmení, bydliště účastníků, popřípadě rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců, vyličení rozhodujících skutečností, označení důkazů, jichž se navrhovatel dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se navrhovatel domáhá. Ve věcech, v nichž je účastníkem řízení svěřenský správce, musí návrh dále obsahovat i označení, že se jedná o svěřenského správce, a označení svěřenského fondu. Tento návrh, týká-li se dvoustranných právních*

poměrů mezi žalobcem a žalovaným (§ 90), se nazývá žalobou." ¹⁰⁷ Dále je žalobce rovněž povinen připojit ke svému návrhu důkazy, jichž se dovolává, a to v listinné nebo elektronické podobě.

Návrh může být podán písemně prostřednictvím poštovních služeb nebo na podatelně daného soudu, ale v praxi je mnohem častější použití datové schránky. Správně by měl být návrh podán věcně a místně příslušnému soudu. Věcně příslušným soudem v prvním stupni je v řízení o určení výživného okresní soud (§ 9 odst. 1 o.s.ř.). Místně příslušným soudem je obecný soud žalovaného (§ 84 o.s.ř.), což je zpravidla soud, v jehož obvodu má žalovaný bydliště a pokud nemá bydliště, pak ten soud, v jehož obvodu se zdržuje. V případě, že je žaloba podána u místně nepřislušného soudu, pak ji soud, u něhož byla taková žaloba podána, postoupí na základě usnesení místně příslušnému soudu (§ 105 odst. 2 o.s.ř.).

Řízení je zahájeno dnem, kdy daný návrh/žaloba došla soudu (§ 82 odst. 1 o.s.ř.). Zahájení řízení brání to, pokud již bylo v téže věci zahájeno řízení u jiného soudu. Soud následně zkoumá, jestli byly splněny podmínky řízení pro rozhodnutí ve věci samé. V případě, že nelze nedostatek podmínek řízení odstranit, pak soud řízení zastaví. V opačném případě postupuje tak, aby byl daný nedostatek podmínek řízení odstraněn.

Soud odmítne žalobu pro její vady. Toto až potom, co žalobce vyzve k doplnění žaloby, pro což mu poskytne přiměřenou lhůtu. Pokud žalobce na výzvu soudu žalobu nedoplní, pak soud žalobu odmítne. Pokud soud neshledá důvody pro zastavení řízení, anebo odmítnutí žaloby, popř. pro jiný postup daný zákonem, jež není meritorním rozhodnutím, tak žalobu doručí žalovanému a uloží mu, aby se k ní vyjádřil. Následně nařídí jednání.

Soud se v civilním procesu snaží účastníky řízení vést ke smíru, který mohou účastníci před soudem uzavřít (§ 99 o.s.ř.) V praxi je běžné, že se ještě před zahájením samotného jednání předseda senátu účastníků řízení dotáže, jestli je možné smír uzavřít. Průběh samotného dotazování závisí na osobě soudce. Někteří soudci již v průběhu tohoto dotazování vyjádří svůj názor na projednávanou věc a účastníkům řízení sdělí jejich předběžné stanovisko k věci. Pokud se účastníci řízení rozhodnou pro uzavření smíru, tak tento soud schválí.

---

¹⁰⁷ § 79 odst. 1 zákona č. 99/1963 Sb.

Schválený smír (formou usnesení) má účinky pravomocného rozsudku. Proti usnesení o schválení smíru do výroku o vzniku, změně nebo zániku práv a povinností není odvolání přípustné. Podání odvolání proti usnesení o schválení smíru je možné jen do výroku o nákladech řízení.

K nařízenému jednání soud předvolá účastníky řízení popř. další osoby (jako je např. svědek), jejichž přítomnosti je třeba (§ 115 odst. 1 o.s.ř.). Předvolání musí být účastníkům doručeno tak, aby měli dostatečný čas na přípravu. Zákon stanoví, že to musí být zpravidla nejméně 10 dnů před termínem jednání (§ 115 odst. 2 o.s.ř.). V průběhu jednání probíhá nejdůležitější část soudního řízení a to je proces dokazování. Dokazování je proces, který slouží ke zjištění skutkového stavu věci a jehož výsledek je následně podkladem pro meritorní rozhodnutí. Účastníci řízení jsou povinni označit důkazy, na kterých zakládají svá tvrzení (§ 120 odst. 1 o.s.ř.) s tím, že žalobce je povinen označit důkazy již v žalobě. Soud není vázán důkazními návrhy účastníků a může provést důkazy vlastní, pokud je to potřebné pro dosažení účelu řízení a vyplývá tak ze spisu. Také může návrh na provedení důkazu účastníkem odmítnout, toto ale musí náležitě odůvodnit. Výsledkem procesu dokazování jsou důkazy, jejichž nositeli jsou tzv. důkazní prostředky. Zákon stanovuje, co všechno je přípustné, jako důkazní prostředek: „*Za důkaz mohou sloužit všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci, zejména výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků. Pokud není způsob provedení důkazu předepsán, určí jej soud.*“¹⁰⁸ V řízení o výživném budou jako důkazní prostředky sloužit např. účty či faktury za náklady na bydlení, mzdový výměr, výpisy z bankovních účtů za stanovené období, daňové přiznání, výpovědi svědků, výpovědi účastníků řízení atp.

Na základě zásady volného hodnocení důkazů a následně dle § 132 o.s.ř.: „*Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci.*“¹⁰⁹ Po skončení dokazování soud vyhlásí rozhodnutí ve věci. Forma meritorního rozhodnutí v řízení podle o.s.ř. je

---

¹⁰⁸ § 125 zákona č. 99/1963 Sb.

¹⁰⁹ § 132 zákona č. 99/1963 Sb.

rozsudek.¹¹⁰ Zákon explicitně stanoví, kdy soud rozhoduje ve věci samé usnesením (např. u schválení smíru). Rozsudek se dělí na tři základní části - výroková část, odůvodnění a poučení. Vedle těchto jsou v písemném vyhotovení rozhodnutí také slova „Jménem republiky“, označení soudu, jména a příjmení soudců a přísedících, přesné označení účastníků řízení a jejich zástupců, označení projednávané věci a den a místo vyhlášení.

Výroková část obsahuje výrok, kterým se upravují právní vztahy účastníků řízení, tj. vznik, změnu nebo zánik práv a povinností účastníků řízení. V řízení o výživném zde bude uvedena částka, kterou je povinný výživou povinen oprávněnému výživou plnit, časová frekvenci plnění a místo plnění. Také může být ve výroku stanoveno to, že bude část výživného plněna ve formě úspor podle § 917 o.z. a popř. další práva a povinnosti účastníků řízení. Těmito dalšími povinnostmi může být např. povinnost zletilého dítěte jednou ročně rodiči předložit potvrzení o studiu nebo podat informaci o studijním prospěchu.

Obsah odůvodnění je zákonem upraven následovně: „*Není-li dále stanoveno jinak, soud v odůvodnění rozsudku uvede, čeho se žalobce (navrhovatel) domáhal a z jakých důvodů a jak se ve věci vyjádřil žalovaný (jiný účastník řízení), stručně a jasně vyloží, které skutečnosti má prokázány a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce; není přípustné ze spisu opisovat skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy. Soud dbá o to, aby odůvodnění rozsudku bylo přesvědčivé. Odůvodnění uvedené v písemném vyhotovení rozsudku musí být v souladu s vyhlášeným odůvodněním.*“¹¹¹ Řádné odůvodnění je jedním ze základních principů ústavního práva na spravedlivý proces. Ústavní soud ve svých nálezech (např. nález sp. zn. IV.ÚS 3112/13, ze dne 15. 4. 2014, nález sp. zn. IV. ÚS 3441/11 ze dne 27. 3. 2012, nález sp. zn. IV. ÚS 1834/10 ze dne 22. 11. 2010 a také nález sp. zn. II.ÚS 1842/12 ze dne 27. 8. 2013) konzistentně tento názor sděluje a považuje vadné odůvodnění za hrubou procesní vadu, která porušuje ústavní právo na spravedlivý proces.

---

¹¹⁰ Usnesením soud v podle o.s.ř. rozhoduje jen tam, kde to zákon výslovně stanoví.

¹¹¹ § 157 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb.

Poslední částí meritorního rozhodnutí je poučení o opravných prostředcích. Proti rozsudku soudu prvního stupně lze podat (pokud to zákon nevyklučuje) řádný opravný prostředek - odvolání. Toto lze podat ve lhůtě do patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Pokud je poučení o opravných prostředcích vadné anebo chybí, pak je lhůta zákonem stanovena na tři měsíce od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Po marném uplynutí lhůty pro podání odvolání rozsudek nabývá právní moci. Znamená to, že proti rozsudku již nelze podat řádný opravný prostředek. V řízení o výživném lze proti rozsudku podat odvolání.

4. 2. 1. 3. Řízení u soudu druhého stupně

Právní úprava odvolání se nachází v o.s.ř. konkrétně od § 201 do § 227. Odvolání může podat proti rozhodnutí okresního nebo krajského soudu účastník řízení a to do výroku rozhodnutí (ne do odůvodnění rozhodnutí). V řízení o výživném v prvním stupni vždy jedná okresní soud. Proto je odvolacím soudem v řízení o výživném krajský soud, do jehož obvodu okresní soud spadá.

V § 202 o.s.ř. je taxativně vymezena nepřipustnost odvolání. Odvolání je nepřipustné proti usnesením, jež se týkají celé řady věcí jako je např. úprava vedení řízení, schválení smíru nebo pokud byla či nebyla připuštěna změna návrhu atp. Odvolání je mimo jiné také nepřipustné proti rozsudku o peněžitém plnění, jež nepřevyšuje částku 10.000 Kč. Jak již bylo řečeno výše, lhůta pro podání odvolání je patnáct dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí. Účastník řízení se může vůči soudu vzdát podání odvolání (po tomto ho již podat nemůže), anebo může odvolání kdykoli za dobu odvolacího řízení (tedy dokud nebylo o tomto rozhodnuto) vzít zpět (§ 207 o.s.ř.).

Náležitosti odvolání jsou upraveny v § 205 o.s.ř. Konkrétně musí být v odvolání uvedeno (kromě obecných náležitostí) označení rozhodnutí, vůči kterému odvolání směřuje, v jakém rozsahu ho napadá, odvolací důvod a odvolací návrh. Odvolací důvody jsou taxativně upraveny v § 205 odst. 2 o.s.ř., a odvolání lze podat právě jen z těchto důvodů jako je např. nesprávné právní posouzení věci. Odvolacím důvodem zpravidla nemohou být nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny v řízení v prvním stupni, ledaže byly splněny podmínky v § 205a o.s.ř. Odvolací návrh je to, čeho se odvolatel domáhá, např. to může být

zrušení rozhodnutí soudu prvního stupně a vrácení věci zpět k projednání. V praxi se jeví jako vhodné koncipovat odvolací návrh (totéž platí i pro žalobní návrh) tak, aby ho soud mohl převzít do svého rozhodnutí. Odvolací důvody i návrhy lze měnit bez souhlasu soudu i po uplynutí lhůty k podání daného odvolání. Zde lze vidět kontrast s řízením soudu v prvním stupni, kde žalobce může změnit žalobu jen se souhlasem soudu. Rozsah odvolání lze měnit jen v průběhu trvání lhůty k podání odvolání.

Včas podané odvolání má tzv. suspensivní (odkladný) účinek. To znamená, že rozhodnutí soudu, proti němuž je odvolání včas podáno, nenabývá právní moci ani vykonatelnosti. Rozhodnutí tedy nemá právní účinky (vyjma práva podat řádný opravný prostředek), a tak se jím účastníci řízení nejsou povinni řídit. Pokud tedy např. byla rodiči rozsudkem soudu prvního stupně uložena povinnost plnit výživné na zletilé dítě v částce 12.000,- Kč měsíčně do 15. dne v měsíci, pak tuto povinnost plnit rodič nemá, jestliže podá včas odvolání.

Odvolání se podává u soudu, který rozhodoval v prvním stupni. Předseda senátu soudu prvního stupně opožděně podané odvolání usnesením odmítne. Také se postará o odstranění případných vad podle § 43 o.s.ř. - tento postup je shodný s postupem předsedy senátu v soudním řízení v prvním stupni. Pokud se nejedná o jeden z výše uvedených případů, tak předseda senátu doručí podané odvolání ostatním účastníkům a odvolacímu soudu. Následuje řízení u odvolacího soudu, pro které platí přiměřeně ustanovení o řízení před soudem prvního stupně. Odvolací soud přezkoumá rozhodnutí soudu prvního stupně v rozsahu, který byl stanoven odvolatelem. Tímto se neřídí za podmínek uvedených v § 212 o.s.ř. Odvolací soud také není vázán zjištěným skutkovým stavem v řízení před soudem prvního stupně. Odvolací soud může některé důkazy zopakovat, anebo může dokazování sám v přiměřené míře doplnit. Odvolací soud může rozhodnout následovně: rozhodnutí soudu prvního stupně potvrdí (pokud je ve výrocích věcně správné), odvolání odmítne za podmínek v § 218 a §218a o.s.ř., rozhodnutí soudu prvního stupně změní dle § 220 o.s.ř. a v neposlední řadě rozhodnutí soudu prvního stupně zruší za podmínek v § 219a o.s.ř. Pokud odvolací soud rozhodnutí zrušuje, pak následně postupuje podle § 221 o.s.ř., kdy např. věc vrátí soudu prvního stupně k dalšímu řízení. V tomto případě je soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu.

V tomto bodě soudní řízení sporné ve věci určení nebo zvýšení výživného končí. Není možné podat mimořádný opravný prostředek (dovolání), protože je dle § 238 odst. 1 písm. a) o.s.ř. nepřípustné. Přesto lze ale podat žalobu na obnovu řízení nebo žalobu pro zmatečnost za podmínek stanovených zákonem v § 228 - § 235i o.s.ř. Pokud byla v rámci soudního řízení porušena subjektivní práva garantovaná Listinou základních práv a svobod, pak lze k Ústavnímu soudu ČR podat ústavní stížnost dle § 72 a následující zákona č. 182/1993 Sb., zákon o ústavním soudu.

4. 2. 2. Nesporné řízení

Nesporné řízení je druhým druhem civilního soudního řízení. Jeho úpravu lze nalézt v zákoně č. 292/2013 Sb., z.ř.s. Subsidiárně se nicméně použije zákon č. 99/1963 Sb., o.s.ř. Nesporné řízení je nadstavbou sporného řízení a upravuje řízení o těch právních vztazích, na kterých vázne veřejný zájem.¹¹² „*Nesporné soudnictví sahá všude tam, kde je na vyřešení právních vztahů dána přidaná hodnota v podobě zájmu státu na právním zásadu do těchto vztahů, resp. zájmu státu mít tyto otázky pod určitou kontrolou.*“¹¹³

Účastníky nesporného řízení jsou navrhovatel a ten, o jehož právech a povinnostech má být rozhodováno. Soud zde oproti řízení spornému rozhoduje ve věci samé usnesením, pokud zákon nestanoví jinak.

V § 2 z.ř.s. se nachází taxativní výčet řízení, která jsou tímto zákonem upravena. Do tohoto výčtu patří řízení ve věcech péče soudu o nezletilé, kam spadá řízení o výživném, což je stanoveno § 466 písm. c) z.ř.s. Literatura uvádí, že nejtypičtějším rozhodnutím ve věcech péče soudu o nezletilé je péče o nezletilé dítě a určení výživy nezletilého dítěte. Autor dodává, že určení výživy a výchovy nezletilého dítěte je zpravidla předmětem jednoho řízení. Výjimku představuje situace, kdy již bylo o tomto rozhodováno, ale je třeba na základě okolností tuto věc znovu upravit.

---

¹¹² Toto se pojí s řízeními ve věcech nezletilých dětí. Existuje veřejný zájem na tom, aby byly nezletilé děti chráněny. To samé platí i v hmotném právu.

¹¹³ ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ a kol. Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2015, s. 5

4. 2. 2. 1. Zásady nesporného řízení

Zásady nesporného řízení jsou v některých ohledech odlišné od sporného řízení. Obecné zásady jako je zásada ústnosti, písemnosti, veřejnosti (tato může být na základě zákona omezena), volného hodnocení důkazů a další platí i pro nesporné řízení. Rozdíl je v následujících třech zásadách, které se týkají jen nesporného řízení. Zásada **officiality** (oproti zásadě dispozitivní ve sporném řízení) - soud jedná z úřední povinnosti. Znamená to, že soud zahájí řízení i bez návrhu některého z účastníků a jedná do té doby, než je dosaženo účelu řízení. Toto lze opřít i o ustanovení § 13 z.ř.s. Zásada **materiální pravdy** (oproti zásadě formální pravdy) - soud nesmí mít pochyb o zjištěném skutkovém stavu a musí ho zjistit ve své úplnosti. Není možné, aby se spolehl na vyjádření účastníků řízení, byť by byla stejná. Tato zásada také ovlivňuje např. trestní řízení. Poslední je zásada **vyhledávací** (oproti zásadě projednací) - soud při dokazování není vázán návrhy účastníků a může provádět důkazy, které uzná za potřebné.

Zásada, která se pojí specificky s řízením ve věcech péče soudu o nezletilé, je zásada **rychlosti** řízení.¹¹⁴

4. 2. 2. 2. Řízení u soudu prvního stupně

Zákonná úprava řízení o výživě nezletilého se nachází v § 466 - § 477 z.ř.s. Nutno podotknout, že stejná ustanovení platí i pro další typy řízení ve věcech péče o nezletilé děti. Řízení lze zahájit na návrh nebo z moci úřední. V situaci, kdy manželé podali návrh na rozvod manželství, ze kterého vzešlo nezletilé dítě, se nejprve musí upravit výchova a výživa tohoto nezletilého dítěte. Posléze bude rozhodnuto o rozvodu manželství. V praxi se jeví jako lepší, aby se oba návrhy (na rozvod manželství a na úpravu výchovy a výživy nezletilého dítěte) podaly ve stejnou dobu.

Řízení se zahájí u věcně a místně příslušného soudu. Věcně příslušným soudem v řízení o výživném v prvním stupni je okresní soud. Místně příslušným soudem je obecný soud nezletilého, tedy ten v jehož obvodu nezletilý bydlí. Soud musí zahájit řízení z moci úřední v případě, kdy byly předběžným opatřením

---

¹¹⁴ Projevem této zásady je ustanovení § 471 z.ř.s., kde je stanovena povinnost soudu rozhodnout s největším urychlením.

podle § 452 z.ř.s. upraveny poměry dítěte, jak je stanoveno v § 468 odst. 3 z.ř.s. Navíc se výrok rozhodnutí o výživě nezletilého dítěte zpravidla pojí i s výrokem o výchově.

Dítě je v rámci řízení zastoupeno opatrovníkem, jež je jmenován soudem. Je jím zpravidla orgán sociálně-právní ochrany dětí (OSPOD), který zastupuje zájmy dítěte. Činnost OSPOD a význam sociálně-právní ochrany dětí jsou upraveny zákonem č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí. Tuto činnost konkrétně zajišťují zejména obecní a krajské úřady a další subjekty specifikované zákonem. Předmětem jejich činnosti je ochrana dítěte a jeho zájmu, jak vyplývá z následující citace: „ *Předním hlediskem sociálně-právní ochrany je zájem a blaho dítěte, ochrana rodičovství a rodiny a vzájemné právo rodičů a dětí na rodičovskou výchovu a péči. Přitom se přihlíží i k širšímu sociálnímu prostředí dítěte.*”¹¹⁵ V soudním řízení nejenže zastupuje zájmy dítěte, ale také vypracovává posudek (zejména ve věci úpravy výchovy nezletilého dítěte), který je pro soud v rámci rozhodování důležitý. OSPOD totiž vykonává, řekněme, osobní dohled, který spočívá v návštěvě např. bydliště nezletilého a pohovorech jak s dítětem, tak jeho rodiči.

Jelikož hlavním cílem řízení ve věcech péče o nezletilé dítě je ochrana nezletilého, pak se snaží soud vést rodiče ke smírnému řešení. Za tímto účelem může soud rodičům uložit dle § 474 z.ř.s. mimosoudní smírčí, mediační jednání nebo rodinnou terapii v délce nejvýše tří měsíců.

Podkladem pro rozhodnutí soudu je mimo jiné posudek OSPOD, vyjádření rodičů dítěte a může jím být i psychologický posudek (rodičů i dítěte) a v neposlední řadě i samotné vyjádření dítěte. Soud by měl vždy vyslechnout názor dítěte a to zejména pokud je dostatečně rozumově a volně vyspělé. V praxi se však v některých případech tak neděje, na což upozorňuje Unie rodinných advokátů (URA) v tomto stanovisku publikovaném na své internetové stránce: „ *Ve sporech rodičů o nezletilé dítě poskytují české právní normy dítěti právo vyslovit svůj názor a vyjádřit se problému, o který jeho rodiče vedou spor. Stále však existují soudy (a bohužel i rodiče), kteří toto právo nezletilého*

---

¹¹⁵ § 5 zákona č. 359/1999 Sb.

nerespektují." ¹¹⁶ URA odkazuje na náleží Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 1931/17 ze dne 19. 12. 2017. V něm Ústavní soud sděluje své stanovisko ke zjišťování názoru nezletilého dítěte následovně: „ Ústavní soud již mnohokrát rozhodl, že názor dítěte musí být vnímán jako zásadní vodítko při hledání jeho nejlepšího zájmu [náleží sp. zn. I. ÚS 1708/14 ze dne 18. 12. 2014 (N 235/75 SbNU 617)] a že dítěti zásadně musí být umožněno účastnit se jednání a vyjádřit se k věci, přičemž povinnosti soudu zjišťovat jeho názor nezbavuje ani ustanovení opatrovníka a nezjišťovat názor dítěte přímo (tj. jeho vyslechnutím) je možno jen v jeho zájmu a takový postup je třeba vždy odůvodnit [srov. k tomu např. náleží sp. zn. IV. ÚS 3305/13 ze dne 15. 10. 2014 (N 193/75 SbNU 177), náleží sp. zn. I. ÚS 3304/13 ze dne 19. 2. 2014 (N 18/72 SbNU 217) či náleží sp. zn. IV. ÚS 3900/14 ze dne 4. 11. 2015 (N 193/79 SbNU 199)]." ¹¹⁷

Z výše uvedeného je zřejmé, že k názoru dítěte se má přihlížet a to v dostatečné míře. Autor práce má za to, že pokud by soud tento názor buď vůbec nezjišťoval, anebo přehléžel, pak by se jednalo o vadu řízení, která by mohla být stěžejním argumentem v případném odvolacím řízení. Nicméně na základě soudní praxe společně se zákonnou úpravou soudního řízení a v této práci obsažených praktických případech lze konstatovat, že výše uvedené nepřihlížení k názoru nezletilého dítěte je věcí nepravdělnou. Spíše převažuje praxe opačná, tedy, že se k názoru dítěte zpravidla přihlíží, což je jistě správné.

Soud rozhoduje ve věci samé rozsudkem a ve věcech péče o nezletilé v co nejkratší době. Rozsudek, jež stanoví povinnost plnění výživného, je předběžně vykonatelný dle § 473 písm. a) z.ř.s.

Co se týče soudního řízení ve druhém stupni (řízení o odvolání), pak se použijí obecná ustanovení o odvolání v z.ř.s. a subsidiárně ustanovení v o.s.ř. Hlavním rozdílem odvolacího řízení v nesporném řízení od sporného je to, že v něm mohou být uváděny nové skutečnosti a důkazy, které nebyly uplatněny v prvním stupni. Specifická úprava je obsažena v § 28 z.ř.s. Odvolání nelze podat do výroku rozsudku soudu prvního stupně, jímž byla schválena dohoda rodičů ve věcech

---

¹¹⁶ Stanoviska - Unie rodinných advokátů: Stanovisko Unie rodinných advokátů č. 1/2018 ke zjišťování názoru dítěte. *Unie rodinných advokátů* [online]. 2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.uracr.cz/stanoviska>.

¹¹⁷ Náleží Ústavního soudu II.ÚS 1931/17 ze dne 19. 12. 2017.

péče soudu o nezletilé (§ 476 z.ř.s.). Podání mimořádného opravného prostředku - dovolání - v řízení o výživě nezletilého není přípustné (§ 30 z.ř.s.).

Tímto byla zakončena část práce týkající se procesně-právní úpravy určování výživného. Autor znovu připomíná možnost dohody ve věci výživného, která je rychlejší, hospodárnější a perspektivnější, co do vztahů v rodině. Ke každému případu je nutné přistupovat individuálně a i přesto, že lze čerpat z bohaté judikatury, tak představa rodičů (nebo zletilých dětí), že soud rozhodne pro ně správně, se ne úplně zakládá na realitě.

5. Vymahatelnost výživného

Poslední část práce se bude zabývat vymahatelností výživného, resp. možnostmi oprávněného v případě, že povinný nesplní svoji povinnost hradit výživné dobrovolně. Oprávněný má toliko dvě možnosti, jak se domoci na povinném plnění měsíční dávky výživného. První možností je soudní výkon rozhodnutí a druhou je exekuce. „*Volbu mezi těmito alternativami v takových případech činí oprávněný, protože je zcela na jeho rozhodnutí v jeho dispozici, zda bude přiznané plnění vymáhat a jakou z těchto dvou možných cest si k tomu zvolí.*“¹¹⁸ Soudní výkon rozhodnutí je upraven zákonem č. 99/1963 Sb., o.s.ř., konkrétně od § 251 - § 351a. Tato práce se ale zaměří na druhou možnost oprávněných v rámci vymáhání výživného a tou je exekuce.

5. 1. Exekuce

Autor má za to, že exekuce je zpravidla rychlejším a lepším způsobem vymáhání výživného, nežli soudní výkon rozhodnutí. Vedle obecných náležitostí exekuce bude zejména kladen důraz na zvláštní ustanovení týkající se vymáhání výživného. Právní úprava exekuce je upravena v zákoně č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů.¹¹⁹

Exekuci lze nařídit na základě podaného exekučního návrhu. Pro podání takového návrhu je nutné, aby oprávněný disponoval tzv. exekučním titulem, který je nutné přiložit k návrhu. Exekuční titul je např. rozsudek o stanovení výše výživného.¹²⁰ Pokud se jedná o výživné pro nezletilé dítě, tak za něj podá exekuční návrh rodič, k jehož rukám má být výživné hrazeno, zletilé dítě ho podává samo za sebe. Náležitosti exekučního návrhu jsou upraveny v § 38 exekučního řádu. Výhodou exekuce je to, že exekutor zpravidla oprávněnému pomůže takový návrh sepsat a následně ho podá exekučnímu soudu. Oprávněný také není limitován výběrem exekutora, protože tzv. omezená teritorialita

---

¹¹⁸ WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ a kolektiv Civilní právo procesní. Část druhá: Řízení vykonávací, řízení insolvenční. 1. vydání. Praha: Leges, 2015, s. 58

¹¹⁹ Dále v práci pouze jen jako "exekuční řád".

¹²⁰ Další exekuční tituly lze nalézt v § 40 odst. 1 zákona č. 120/2001 Sb.

exekutorů, která je v Evropě běžná,¹²¹ u nás neexistuje. Oprávněný si tedy může vybrat exekutora, který má sídlo na druhé straně České republiky.

Exekutor má právo po oprávněném požadovat přiměřenou zálohu na náklady exekuce. Toto se ale netýká, pokud jde o exekuci na výživné pro **nezletilé dítě**, a tak exekutor ani nemůže odmítnout provést požadovaný úkon.¹²² V případě vymáhání téhož pro zletilé dítě exekutor toto právo má. Náklady na exekuci nakonec ale hradí povinný.

Po podání návrhu exekučnímu soudu¹²³ soud rozhodne o nařízení exekuce usnesením, čímž pověří daného soudního exekutora výkonem rozhodnutí. Následně začne exekutor konat a v rámci své činnosti vydávat exekuční příkazy. Předtím než exekutor začne vydávat exekuční příkazy, tak musí povinného vyzoomět o provedení exekuce a vyzvat ho ke splnění povinnosti a úhradě zálohy za exekuci, na což má povinný 30 dnů. V případě, že povinný v této lhůtě svoji povinnost nesplní, pak bude exekuce provedena.

Exekuci lze provést na základě exekučního příkazu a to způsobem, který stanoví zákon.¹²⁴ Je na vůli exekutora, jaký způsob zvolí, nicméně by měl zvolit takový způsob, který uspokojí pohledávku oprávněného v co nejkratší době. V rámci vymáhání výživného nás zajímají takové způsoby provedení exekuce, které ukládají zaplacení peněžité částky.¹²⁵ Práce se zaměří toliko na dva takové způsoby - **exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů**, a **pozastavením řidičského oprávnění**.

5. 1. 1. Exekuce srážkami ze mzdy a jiných příjmů

Pro tento způsob exekuce je nutné přiměřeně užít ustanovení o.s.ř. týkající se soudního výkonu rozhodnutí srážkami ze mzdy.¹²⁶ Uspokojení věřitele proběhne na základě postižení mzdy povinného.¹²⁷ Srážky se provádějí z čisté mzdy, která se vypočítá následujícím způsobem: „*Srážky se provádějí z čisté mzdy, která se*

¹²¹ Podle tohoto článku (<http://www.ceska-justice.cz/2016/12/na-slovensku-zavedli-mistni-prislusnost-exekutoru-cesko-stale-vaha/>) je Česká republika jednou z mála zemí v Evropě, kde existuje neomezená místní příslušnost exekutorů.

¹²² Požadovaný úkon může exekutor odmítnout jen za podmínek v § 30 zákona č. 120/2001 Sb.

¹²³ Zpravidla okresní soud, v jehož obvodu má povinný své trvalé bydliště.

¹²⁴ Obsahové náležitosti exekučního příkazu lze nalézt v § 48 a § 49 exekučního řádu.

¹²⁵ Jednotlivé způsoby provedení exekuce jsou obsaženy v § 59 exekučního řádu.

¹²⁶ Toto stanovuje § 60 exekučního řádu. Ustanovení o.s.ř se použijí, pokud jinak nestanoví zákon.

¹²⁷ "Povinný" bude v dále textu označován jako "dlužník".

vypočte tak, že se od mzdy odečte záloha na daň z příjmů fyzických osob srážená z příjmů ze závislé činnosti, pojistné na sociální zabezpečení, příspěvek na státní politiku zaměstnanosti a pojistné na veřejné zdravotní pojištění (dále jen "srážené částky"). Srážené částky se vypočtou podle podmínek a sazeb platných pro povinného v měsíci, za který se čistá mzda zjišťuje." ¹²⁸ Do čisté mzdy se nicméně nezapočítávají částky poskytované na náhradu nákladů spojených s pracovním výkonem. ¹²⁹ Z výše vypočítané čisté mzdy se následně odečte tzv. nezabavitelná částka, kterou dlužník vždy dostane. ¹³⁰ Navíc se výše uvedená částka zvyšuje o částku, která připadá na každou jednu osobu, kterou dlužník vyživuje. ¹³¹ Po sečtení nezabavitelné částky a částek, které připadají na každou osobu, kterou dlužník vyživuje, vyjde to, na co má dlužník ze své čisté mzdy vždy nárok. Částku, na kterou má povinný vždy nárok odečteme od výše vypočítané čisté mzdy dlužníka. Takto nám tedy vyjde ponížená čistá mzda. Částka, nad kterou ponížená čistá mzda přesahuje částku 9.338,- Kč. ¹³², slouží k uspokojení věřitelů bez omezení. ¹³³ Tato se následně připočte k druhé níže uvedené třetině a pokud neexistují pohledávky, jež se z této třetiny uspokojují, tak se připočte ke třetině první.

Ponížená čistá mzda, do hranice 9.338,- Kč včetně, se rozdělí na tři třetiny. ¹³⁴ První třetina slouží k vydobytí pohledávky věřitele, ledaže se nejedná o přednostní pohledávku. Přednostní pohledávky jsou upraveny v § 279 odst. 2 o.s.ř. a do nich patří i výživné, které má navíc zvláštní postavení. Výživné má totiž tzv. absolutní přednost. To znamená, že má přednost i před dalšími přednostními pohledávkami. Pro uspokojení těchto přednostních pohledávek slouží druhá třetina ponížené čisté mzdy. Třetí třetina připadá dlužníkovi. V případě, že má dlužník více pohledávek, se tyto uspokojují podle svého pořadí, tedy dnem, kdy plátcí mzdy dorazil

---

¹²⁸ § 277 odst. 1 o.s.ř.

¹²⁹ Určení těchto nákladů lze nalézt v § 152 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, a jedná se zejména o náhrady nákladů spojené s pracovní cestou, cestou mimo pravidelné pracoviště a další.

¹³⁰ Nezabavitelná částka pro rok 2018 činí 6.225,33,- Kč. Tato částka se jednou za rok zpravidla mění.

¹³¹ Částka na každou jednu osobu, kterou povinný vyživuje, v roce 2018 činí 1.556,33,- Kč. Se zvyšujícím se počtem těchto osob poroste i částka, kterou nelze povinnému zabavit.

¹³² Tato částka platí jen pro rok 2018.

¹³³ Pokud např. ponížená čistá mzda činí 15.000,- Kč, pak částka, která slouží k uspokojení věřitelů bez omezení, činí 5.662,- Kč (15.000 - 9.338).

¹³⁴ Maximální výše každé třetiny je tedy 3.112,- Kč. K tomu dále částka, jež přesahuje 9.338,- Kč (pokud taková existuje).

exekuční příkaz (dřívější má přednost před pozdější).¹³⁵ Pokud částka ve druhé třetině nestačí k uspokojení pohledávky věřitele (např. výživného), pak se tato pohledávka uspokojuje ze třetiny první, zde ale už s ohledem na pořadí pohledávek (zde již přednost neplatí).

Srážky ze mzdy na základě exekučního příkazu provádí plátce mzdy a tedy je nevyplácí dlužníkovi. Plátce mzdy tyto srážky vyplácí věřiteli do doby, než bude pohledávka uspokojena. Pokud má dlužník více plátců mzdy, pak exekuční příkaz postihuje všechny tyto plátce mzdy, resp. veškeré mzdy dlužníka.

Ustanovení o srážkách ze mzdy se nepoužijí jen na mzdy samotné, ale také na další příjmy, které dlužník pobírá, jako je plat, odměna z dohody o provedení práce, odměna z dohody o pracovní činnosti, ale také důchody, stipendia a další.¹³⁶

5. 1. 2. Exekuce pozastavením řídičského oprávnění

Tento způsob exekuce je v českém právu poměrně nový a týká se pouze výživného. Je upraven v § 71a exekučního řádu. Do tohoto byl vložen novelou z roku 2013. Již v té době se názory odborné veřejnosti na zařazení tohoto způsobu exekuce lišily. Jeden názor říkal, že právo řídit nemá nic společného s dluhy na výživném. Jde o to, jestli dlužník prostředky má či nemá a to, že dlužník přijde o řídičské oprávnění, neznamena, že pohledávka bude uspokojena. Druhý říkal, že pokud dlužník nemá na uhrazení pohledávky výživného, pak nemá jezdit soukromým vozidlem, jehož provoz je bezpochyby nákladnější, než doprava městskými hromadnými prostředky. Navíc neochota hradit výživné znamenala, že dlužníci formálně napsali svá vozidla na jiné rodinné příslušníky, a tak se novela zaměřuje přímo na řídičské oprávnění.¹³⁷

Autor práce má za to, že disponovat více možnostmi pro uspokojení pohledávky, není chybou. Tento způsob je evidentně zaměřen na ty dlužníky, kteří sice formálně příjmy nevykazují, ale ze způsobu jejich života je zřejmé, že mají

---

¹³⁵ V případě, že by plátcí mzdy dorazily exekuční příkazy na různé pohledávky stejného postavení (např. dvě pohledávky výživného) ve stejný den, pak se tyto uspokojují poměrně.

¹³⁶ Zákonnou úpravu srážek z jiných příjmů lze nalézt od § 299 - § 302 o.s.ř., kde jsou taxativně tyto jiné příjmy uvedeny.

¹³⁷ Autor čerpal z tohoto článku - <https://www.epravo.cz/top/clanky/exekuce-pozastavenim-ridicskeho-opravneni-88568.html> - a pro další podrobnosti odkazuje rovněž na tento článek.

takové příjmy, které jim umožňují pohledávku výživného uspokojit. To, že jim exekutor zasáhne do jejich životního komfortu, kdy jim bude pozastaveno řídičské oprávnění, když jsou zvyklí se dopravovat osobní vozem, dá těmto dlužníkům motivaci k uhrazení jejich dluhů na výživném a k následnému řádnému plnění.

V první řadě je nutné sdělit, že tento způsob exekuce se týká nedoplatku na výživném pouze pro nezletilé a zletilé děti.¹³⁸ U zletilých dětí je navíc dána věková hranice 26 let.¹³⁹ To je překvapivé, protože hmotně-právní úprava vyživovací povinnosti, resp. práva na výživné, přiznání výživného na jakoukoli věkovou hranici neváže. Autor má za to, že podmínka "soustavné přípravy studiem na budoucí povolání" by byla dostačující. Exekutor doručuje exekuční příkaz orgánu, který vede registr řidičů, věřiteli a dlužníku, které musí být exekuční příkaz doručen dříve než orgánu, který vede registr řidičů. Dnem doručení výše uvedeného příkazu se dlužníku řídičské oprávnění pozastavuje.

Exekutor výše uvedený příkaz zruší, pokud dlužník dluh (nedoplatek) na výživném uhradí. Také ho zruší, pokud dlužník osvědčí, že své řídičské oprávnění potřebuje k uspokojování základních životních potřeb svých a osob, ke kterým má vyživovací povinnost. To znamená, že pokud dlužník své řídičské oprávnění potřebuje k výdělků či práci, tak mu nemůže být ono oprávnění pozastaveno. Konkrétně se jedná o taxikáře, řidiče kamiónů, řidiče autobusů atp.

Existují další způsoby výkonů exekuce, nicméně autor práce zvolil dva výše popsané způsoby, jelikož má za to, srážky ze mzdy jsou často užívané jako prostředek k vymožení dluhu na výživném. Pozastavení řídičského oprávnění bylo uzákoněno specificky pro vymáhání výživného. Oba tedy úzce souvisí s tématem práce. Pro oprávněného je podání návrhu na exekuci také mnohem jednodušší. Exekutor zpravidla s oprávněným návrh sepíše a podá. Také není nutné, aby oprávněný majetek dlužníka sám označoval, to obstará exekutor.

---

¹³⁸ Pro jiné oprávněné výživou jako je např. neprovdaná matka, rozvedený manžel atd. tento způsob použit nelze.

¹³⁹ Tato věková hranice je také spojena s termínem "soustavné přípravy studiem na budoucí povolání". Tento termín je pravděpodobně převzat z judikatury, kdy pro přiznání výživného pro zletilé dítě je kritérium soustavné přípravy studiem na budoucí povolání důležité.

Závěrem se dá konstatovat, že oprávnění by neměli s podáním exekuce dlouho otálet. Čím vyšší bude částka, jež je jim dlužena, tím déle se bude vymáhat.¹⁴⁰

---

¹⁴⁰ Autor toto tvrzení čerpá z internetové stránky Exekutorské komory zde - [http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/837-27-vyzivne?w=.](http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/837-27-vyzivne?w=)

6. Závěr

Vyživovací povinnost předků a potomků je povinnost vznikající ze zákona, jež trvá po celý život jejích subjektů. Nejedná se o nový institut a má svůj historický vývoj. Za doby komunismu byla silně ovlivněna touto ideologií. Před rekonstrukcí soukromého práva byla upravena v ZOR, jež byl po pádu režimu několikrát novelizován a upravován tak, aby vyhovoval polistopadovému vývoji. Svoji zatím největší úpravou si prošla výše změněnou rekonstrukcí soukromého práva, s níž se změnila zejména systematika vyživovací povinnosti. Většina ustanovení byla přejata do nové úpravy a v zásadě byla jen formulačně upravena, popř. bylo něco přidáno nad rámec do té doby stávajících ustanovení nacházející se v ZOR.

Z vyživovací povinnosti vyplývá právo na výživné. Na rozdíl od vyživovací povinnosti toto právo zaniká a to nesplněním zákonných podmínek pro jeho přiznání. Výživné je dávka majetkového a nemajetkového charakteru. V praxi se jedná v zásadě o materiální vyústění vyživovací povinnosti, jelikož je výživné zpravidla bráno jako měsíční peněžitá dávka. Výživné může být přiznáno pouze za splnění zákonem daných podmínek. Základní podmínkou je nacházet se ve stavu odkázanosti na výživu, což znamená nemít schopnost se sám živit.

Hmotné právo pro stanovení výše výživného poskytuje spíše obecné formulace, kde hlavním hlediskem jsou odůvodněné potřeby oprávněného a majetkové možnosti a schopnosti povinného.¹⁴¹ Toto není chybou, ale účelem. Nelze stanovit vzorec, na základě kterého bude částka vypočítávána. K posuzování výše výživného je nutné přistupovat individuálně a komplexně, protože každý případ se liší. Ačkoli zákon tedy správně neposkytuje specifický vzorec, tak disponujeme poměrně rozsáhlou a ustálenou judikaturou, která hmotné právo doplňuje a rozšiřuje, na základě čehož lze do určité míry rozhodnutí soudu předpokládat.¹⁴²

---

¹⁴¹ Toto je doplněno jednotlivými specifickými ustanoveními vztahující se k jednotlivým druhům vyživovací povinnosti, jako např. že dítě má mít shodnou životní úroveň s rodiči. Judikatura nad rámec tohoto stanovila, že dítě má právo sdílet tu lepší životní úroveň.

¹⁴² Termín "rozšiřování hmotného práva judikaturou" je nutné brát s rezervou. V našem systému práva, který není systémem precedentů, nemá judikatura takový význam, jako např. v USA, kde soudy vlastně tvoří právo. V rámci řízení o výživném nicméně soudy ustálily určitou rozhodovací praxi a doplnily hmotné právo jako např. když se výživné zletilým dětem zpravidla přiznává, jen pokud se studiem soustavně připravují na budoucí povolání.

Práce také pojednává o procesně-právní stránce a o vymahatelnosti výživného, leč si je autor vědom, že těmto nebyl dán dostatečný prostor, jaký by si obě problematiky zasloužily. Autor byl limitován rozsahem, který je pro diplomovou práci stanoven. Nebylo možné se obou výše zmíněným věnovat do patřičné hloubky a je pravdou, že práce tyto popisuje spíše povrchem.

Procesně-právní stránka věci byla zařazena z důvodu provázanosti s hmotným právem, protože soudy v rámci řízení aplikují hmotné právo a způsob aplikace je důležitý, jelikož ovlivňuje výsledek řízení. V rámci této problematiky práce zejména akcentuje možnost dohody subjektů vyživovací povinnosti, kterou autor považuje za velice důležitou, jelikož má za to, že je mnohdy podceňována. Nadále se práce věnuje spornému a nespornému řízení, do nichž řízení ve věcech výživy patří. V nesporném řízení jde o výživu nezletilých dětí, kdežto ve sporném jde o osoby zletilé. Tato řízení se od sebe liší (např. zásadami), na což práce poukazuje.

Vyživovací povinnost má specifickou pozici i ve vykonávacím řízení, resp. v rámci vymahatelnosti povinnosti, jež nebyla splněna dobrovolně. Práce poskytuje bližší pohled na exekuční řízení, jelikož je pro oprávněného více dostupné a méně formalistické nežli soudní výkon rozhodnutí. Výživné je přednostní pohledávkou. V rámci exekučního řádu je od roku 2013 možné užít pro vymožení výživného pozastavení řidičského oprávnění, jež bylo pro tyto případy zvlášť uzákoněno.

Tímto se práce pokusila o poskytnutí uceleného pohledu na problematiku vyživovací povinnosti společně s příklady z praxe, jež mají vypovídající hodnotu. Pozornost sice soustředila spíše na hmotně-právní úpravu, nicméně by nebyla kompletní bez poskytnutí alespoň základního přehledu o způsobu, jakým se aplikuje.

7. Resume

The topic of this thesis is a maintenance obligation of ancestors and descendants in the Czech law. The thesis is divided into four parts - The term of the maintenance obligation, Subjects of the maintenance obligation of ancestors and descendants, Procedural law of the assessment of the alimony and last but not least Enforceability of the alimony.

First two parts of the thesis describe the substantive law of the maintenance obligation. Aside the general data (like in which area of law it belongs, its history and so on) they provide a detailed description of each individual enactment that concerns the maintenance obligation. There are five kinds of maintenance obligations and one of them is also the one between the ancestors and descendants. This one however can be divided into two kinds - an obligation between children and parents and an obligation towards other relatives. The maintenance obligation originates in the law and spans over the course of life of its subjects, it does not expire. What expires is the right for alimony. In order to be able to receive alimony it's needed to fulfill the requirements given by law. However the law does not provide any age restriction, because it is connected to the inability to provide for oneself. The subject may be entitled by law to receive alimony in any age. It also provides fairly general clauses regarding the determination of the specific amount of the alimony which one of the subjects is obliged to provide for the other.

The third part of the thesis focuses on the procedural law when it comes to determining the specific amount of the alimony. There are two kinds of proceedings in the Czech republic - a disputable and an indisputable proceeding. Both are affected by different statues and also by different principles. It can be said that the main difference between the two is that the state considers the indisputable proceeding, more particularly the affairs which it deals with, more important and aims to maintain a closer watch on it. The practical effect it has, is that the indisputable proceeding can be started by the courts themselves and not just by a party of the proceeding.

The last part of the thesis describes the enforceability of the alimony. More particularly it deals with the options that the subject has when it comes to

enforcing the obligation to pay alimony. There are two kinds of options the subject has and it's up to the subject alone to decide which he wants to use. It could be argued that the one is slightly better than the other in terms of speed. Interestingly enough if the alimony is not properly paid, one can have its driving license suspended. Subjects however should not wait a long time to enforce the obligation, because the earlier they start enforcing the alimony the higher the chance is of getting it.

The author is aware that the thesis is somewhat lacking in the procedural and enforceability parts as these would deserve a more detailed processing, however he was limited by the extent of the requirements for the thesis itself.

8. Prameny

8. 1. Literatura

- České soudnictví 2016: Výroční statistická zpráva
- GERLOCH, Aleš. Teorie práva. 2. rozš. vyd. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2001
- HRUŠÁKOVÁ, Milana, HULMÁK, Milan, KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, PSUTKA, Jindřich, SIEGLOVÁ, Zuzana, SEDLÁK, Petr, WESTPHALOVÁ, Lenka, KAPITÁN, Zdeněk, KOŽIAK, Jaromír, ŠMÍD, Ondřej, HRUŠÁKOVÁ ML., Milana. Občanský zákoník II. Rodinné právo (§ 655-975). 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2014
- KNAPP, Viktor. Teorie práva. Vyd. 1., 3. dot. Praha: C.H. Beck, 1995. Beckovy právnické učebnice
- KOVÁŘOVÁ, Daniela. Vyživovací povinnost po rekodifikaci. Praha: Leges, 2014
- MELZER, F., TÉGL, P. a kolektiv: Občanský zákoník - velký komentář. Svazek IV. §655-975. Praha: Leges, 2016.
- RADVANOVÁ, Senta. Kurs občanského práva: instituty rodinného práva. Praha: C.H. Beck, 1999. Beckovy právnické učebnice.
- SVOBODA, Karel. Rodičovství, osvojení a výživné dětí po rekodifikaci soukromého práva. Praha: Wolters Kluwer, 2014. Právní rukověť (Wolters Kluwer ČR)
- ŠÍNOVÁ, Renáta, Ondřej ŠMÍD a Marek JURÁŠ. Aktuální problémy rodinněprávní regulace: rodičovství, výchova a výživa nezletilého. Praha: Leges, 2013
- ŠÍNOVÁ, Renáta a Jana KŘIVÁČKOVÁ. Civilní proces. V Praze: C.H. Beck, 2015

- WINTEROVÁ, Alena a Alena MACKOVÁ. Civilní právo procesní. Praha: Leges, 2015

8. 2. Právní předpisy

- Zákon č. 94/1963 Sb., zákon o rodině
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
- Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích
- Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře
- Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí
- Zákon č. 120/2001 Sb., exekuční řád
- Zákon č. 150/2002 Sb., soudní řád správní
- Zákon č. 500/2004 Sb., správní řád
- Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce
- Zákon č. 280/2009 Sb., daňový řád
- Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních
- Vláda: Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, č. 89/2012 Dz.

8. 3. Judikatura

- Nález ÚS sp. zn.: II. ÚS 3113/10 ze dne 21. 4. 2011
- Nález ÚS sp. zn.: II. ÚS 2121/14 ze dne 30. 9. 2014
- Usnesení ÚS sp. zn.: III.ÚS 1071/15 ze dne 11. 6. 2015
- Nález ÚS sp. zn.: IV.ÚS 650/15 ze dne 16. 12. 2015
- Nález ÚS sp. zn.: III.ÚS 1033/16 ze dne 13. 9. 2016

- Nález ÚS sp. zn.: II. ÚS 86/17 ze dne 1. 2. 2017
- Nález ÚS sp. zn.: II.ÚS 1931/17 ze dne 19. 12. 2017
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 8. 1969, sp. zn. 8 Cz 23/1969 R 27/1970
- Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 2. 1989, sp. zn. 5 Cz 42/1988 R 5/1991
- Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové sp. zn.: 13 Co 588/1994
- Rozsudek Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 99 P 72/2013
- Rozsudek Okresního soudu Plzeň-sever sp. zn. 6 Nc 1315/2015
- Rozsudek Okresního soudu Plzeň-město sp. zn. 99 P 378/2016
- Rozsudek Krajského soudu v Plzni sp. zn. 11Co 281/2017

8. 4. Internetové zdroje

- Exekuce pozastavením řidičského oprávnění. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. 13. 2. 2013 [cit.2018-02-15]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/exekuce-pozastavenim-ridicskeho-opravneni-88568.html>
- Exekutorská komora České republiky, 27. Výživné. Exekutorská komora České republiky [online]. 2018 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://www.ekcr.cz/1/exekutori-radi/837-27-vyzivne?w=>.
- Na Slovensku zavedli místní příslušnost exekutorů, Česko stále váhá - Česká justice. Domovská stránka - Česká justice [online]. 12.12.2016 10:41 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <http://www.ceska-justice.cz/2016/12/na-slovensku-zavedli-mistni-prislusnost-exekutoru-cesko-stale-vaha/>

- Pohyb obyvatelstva - rok 2016. Český statistický úřad [online]. 2017 [cit. 2017-11-03]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/cri/pohyb-obyvatelstva-rok-2016>.
- Prezidentka Unie rodinných advokátů: Zbytnělá práva tatínků mnoho dobrého nepřinesla - Česká justice. Domovská stránka - Česká justice[online]. Praha [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <http://www.ceskajustice.cz/2018/01/prezidentka-unie-rodinnych-advokatu-zbytnela-prava-tatinku-mnoho-dobreho-neprinesla/>.
- Spoluautor občanského zákoníku varuje: Kodex je místy dost liberální, tak nebuďte lehkomyšní. Úvodní strana | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran [online]. 07.12.2013 20:46 [cit. 2018-02-15]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Spoluautor-obcanskeho-zakoniku-varuje-Kodex-je-misty-dost-liberalni-tak-nebudte-lehkomyslni-296007>
- Stanoviska - Unie rodinných advokátů: Stanovisko Unie rodinných advokátů č. 1/2018 ke zjišťování názoru dítěte. Unie rodinných advokátů [online]. 2018 [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <http://www.uracr.cz/stanoviska>.
- Státní sociální podpora. Ministerstvo práce a sociálních věcí [online]. Praha [cit. 2017-10-15]. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/cs/2#dsp>.
- Vznikl nový profesní spolek – Unie rodinných advokátů | Česká advokátní komora. Úvodní stránka | Česká advokátní komora [online]. Česká advokátní komora,[cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.cak.cz/scripts/detail.php?id=18254>.
- Vznikla Unie rodinných advokátů | epravo.cz. EPRAVO.CZ – Váš průvodce právem - Sbírka zákonů, judikatura, právo [online]. Praha, 11. 1. 2018 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/aktualne/vznikla-unie-rodinnych-advokatu-106892.html>.